

ТЕМА 7. Світовий ринок праці

- 1. Міжнародна міграція як форма міжнародних економічних відносин**
- 2. Сутність, структура та основні риси світового ринку праці**
- 3. Сегменти світового ринку праці та їх характеристика**
- 4. Особливості розвитку світового ринку праці**
- 5. Україна на світовому ринку праці**

1. Міжнародна міграція як форма МЄВ

Міграція – переміщення людей з метою як правило покращення свого матеріального становища, пошуку життя в країнах без війни та з кращим соціальним забезпеченням, кращого використання своїх здібностей, знань, вмінь та навичок.

Як економічна категорія - є безпосереднім проявом існування міжнародного (світового) ринку праці, який розвивається внаслідок нерівномірності розподілу трудових ресурсів між країнами.

Міграція – різні підходи до визначення

- 1) переселення працездатного населення з одних держав до інших строком більше ніж на рік, викликане причинами економічного чи іншого характеру;
- 2) переміщення найманих працівників через кордони в пошуках роботи;
- 3) стихійний процес розподілу трудових ресурсів між національними ланками світового господарства, економічною основою якого виступає взаємопов'язаність країн та нерівномірність їх соціально-економічного розвитку;
- 4) процес організованого або стихійного переміщення працездатного населення з країни до країни, викликаний причинами економічного характеру.

2. Сутність, структура та особливості формування та розвитку світового ринку праці

Світовий (міжнародний) ринок праці — це система відносин, що виникають між державами з приводу узгодження попиту та пропозиції світових трудових ресурсів, умов формування робочої сили, оплати праці та соціального захисту.

Характеристики сучасного світового ринку праці

1. Зростає нерівномірність розміщення робочої сили по країнах та відмінності в їх відтворенні на національному рівні (3,4 млрд осіб у 2010 р.- 600 млн у розвинених країнах);
 2. Зростає мобільність капіталу та праці, попит пред'являється і на іноземну робочу силу;
 3. Поглиблюється взаємозалежність між національними ринками праці;
 4. Посилюється мобільність різних категорій міжнародних мігрантів, що чинить вплив на рівень доходів, як в країнах експортерів, так і в країнах-імпортерів робочої сили;
 5. Модифікується структура та характер конкуренції на міжнародному ринку праці;
 6. Зростає попит на категорію висококваліфікованих кадрів.
-

Порівняно нові риси ринку праці

- 1) суттєво збільшився лаг між проходженням економікою промислово розвинутих країн нижчої кризової точки і початком поліпшення ситуації на ринку робочої сили (зараз – 11 місяців).
- 2) нетиповою для фази пожвавлення є мляве зниження таких показників використання робочої сили, як чисельність змушених працювати неповний робочий тиждень, а також чисельність тих, хто претендують на робочі місця, але припинили активні пошуки роботи.
- 3) ситуація на ринку праці впродовж останнього десятиліття характеризується різким звуженням можливостей для звільнених повернутися на попереднє місце роботи.

Фактори впливу на розвиток світового ринку праці

- Циклічні кризи
 - Нова стратегія фірм на ринку зайнятості: а) зменшення витрат шляхом збільшення робочого часу (США в 90-х – 41 год. + 4,4 год. понаднормових)
б) стримування рівня заробітної плати (зарплата 18% працюючих у США у 1999 р. не сягала офіційного рівня бідності)
-

Фактори впливу на розвиток світового ринку праці

- Перерозподіл праці на користь сектору кваліфікованої праці за рахунок вимивання місць з сектору низькокваліфікованої робочої сили (ОЕСР – 50-60% вакансій припадає на перший сектор, 10-15% робочих місць оновлюється)
- Розширення прав підприємців з найму та звільнення робочої сили

Фактори довгострокового впливу

- Поступове старіння населення на необхідність впровадження пенсійних реформ (розширення пенсійного віку)
- Досягнення кращих результатів економічної діяльності за рахунок підвищення продуктивності праці (скорочення кількості працюючих)
- Структурні зміни в економіці країн
- Посилення міждержавної та міжфірмової конкуренції

Чинники впливу на формування ринку

праці: чисельність населення

- Темпи приросту населення світу досягли свого максимуму у 1960-70-х рр. (2% на рік) і скоротилися до 1,17% на рік протягом 2000-х рр. (до 2050-х рр. – 0,36% на рік)
- Зменшуватиметься чисельність населення розвинених країн, навіть з урахуванням міграції
- В Індії, Пакистані, Нігерії та ДРК приріст населення до 2050 р. перевищить цифру у 100 млн. осіб, ряд країн втратять населення (Росія – 33 млн., Україна – 15 млн., Японія – 25 млн., Німеччина – 8,4 млн., Польща – 7,7 млн.). Крім цього, розвинені країни стикаються з проблемою швидкого старіння свого населення.
- Збільшення показнику урбанізації населення – від 76% у Латинській Америці та 72% у Європі до 41% в Азії та 39% в Африці) – на внутрішню міграцію припадає до 1 млрд.осіб

Населення світу за регіонами, 1950-2050 рр., млн.осіб, www.un.org

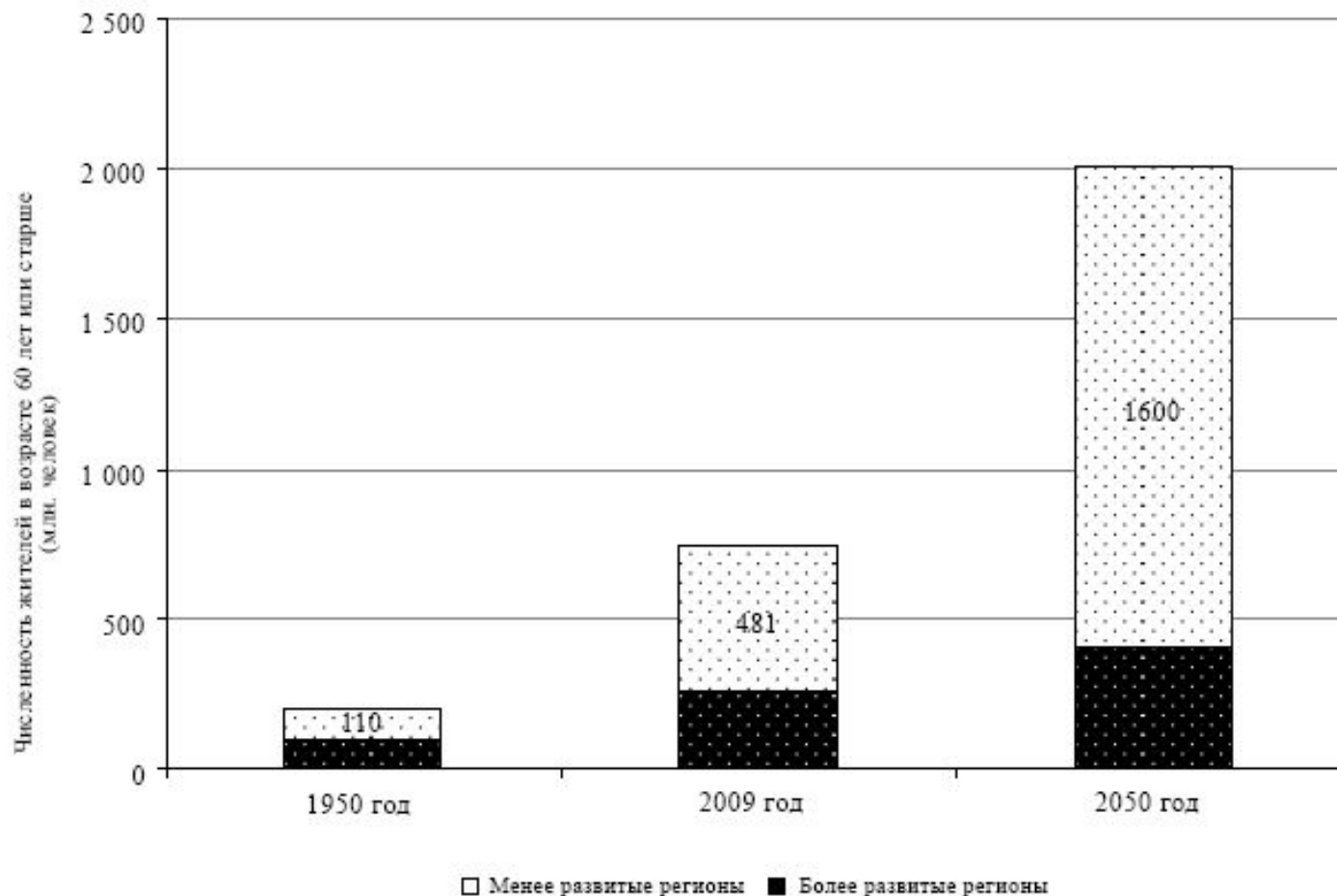
Численность населения в отдельные годы с разбивкой по основным регионам, средним и неизменным прогнозируемым показателям фертильности

Основной регион	Численность населения (в миллионах человек)					
	1950 год	1990 год	2009 год	2050 год		
				Средний показатель	Неизменный показатель	Разница
Весь мир	2 535	5 295	6 828	9 191	11 858	2 666
Более развитые регионы	814	1 149	1 229	1 245	1 218	-27
Менее развитые регионы	1 722	4 146	5 599	7 946	10 639	2 693
Наименее развитые страны	200	525	843	1 742	2 794	1 052
Другие менее развитые страны	1 521	3 620	4 755	6 204	7 845	1 641
Африка	224	637	1 009	1 998	3 251	1 253
Азия	1 411	3 181	4 121	5 266	6 525	1 259
Европа	548	721	731	664	626	-38
Латинская Америка и Карибский бассейн	168	444	587	769	939	170
Северная Америка	172	284	345	445	460	15
Океания	13	27	35	49	57	8

Источник: *World Population Prospects: The 2006 Revision.*

Показники старіння населення, 1950 – 2050 рр., млн. осіб

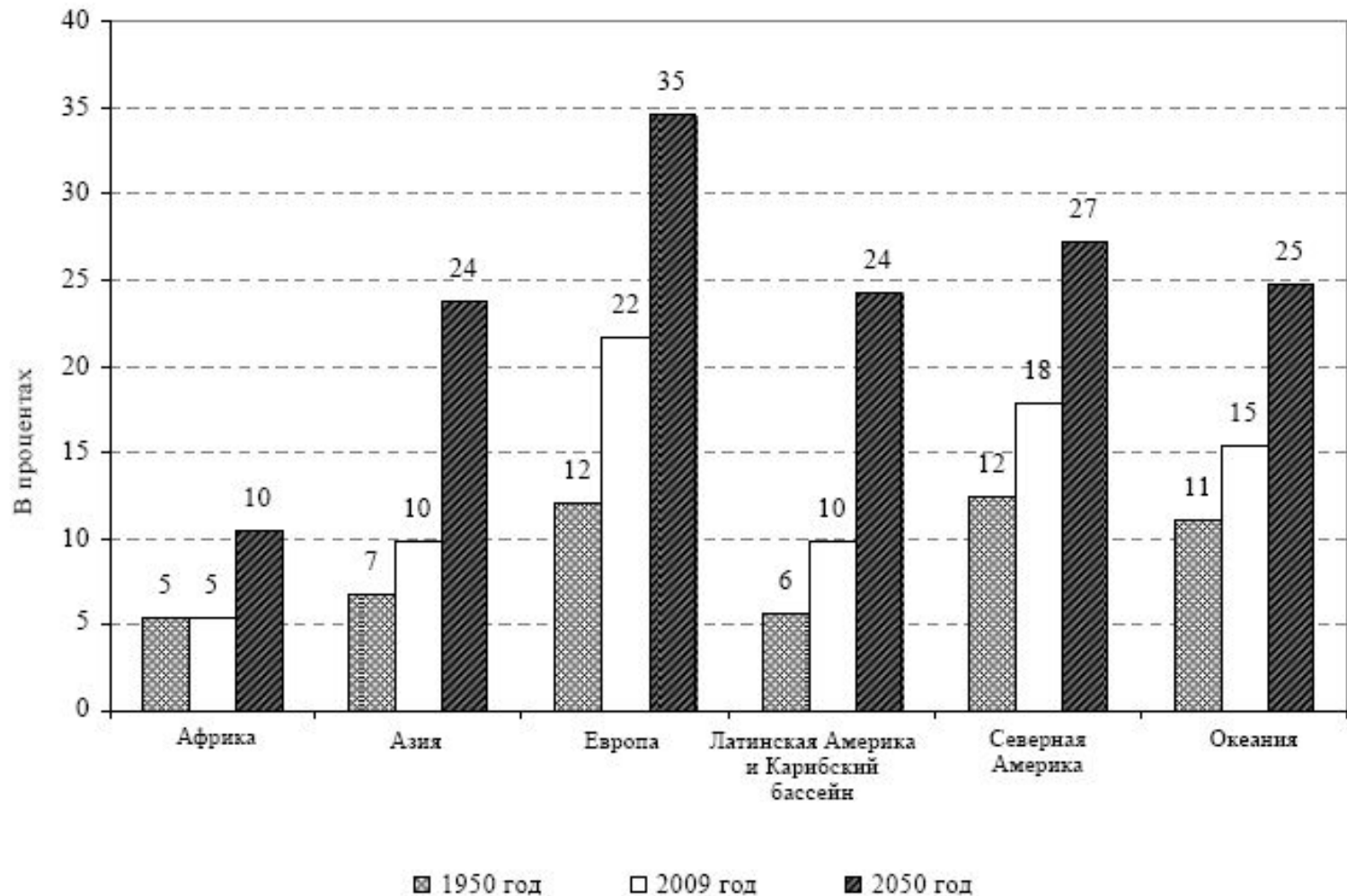
Численность и распределение населения в возрасте 60 лет или старше с разбивкой по группам развития, 1950 год, 2009 год и 2050 год

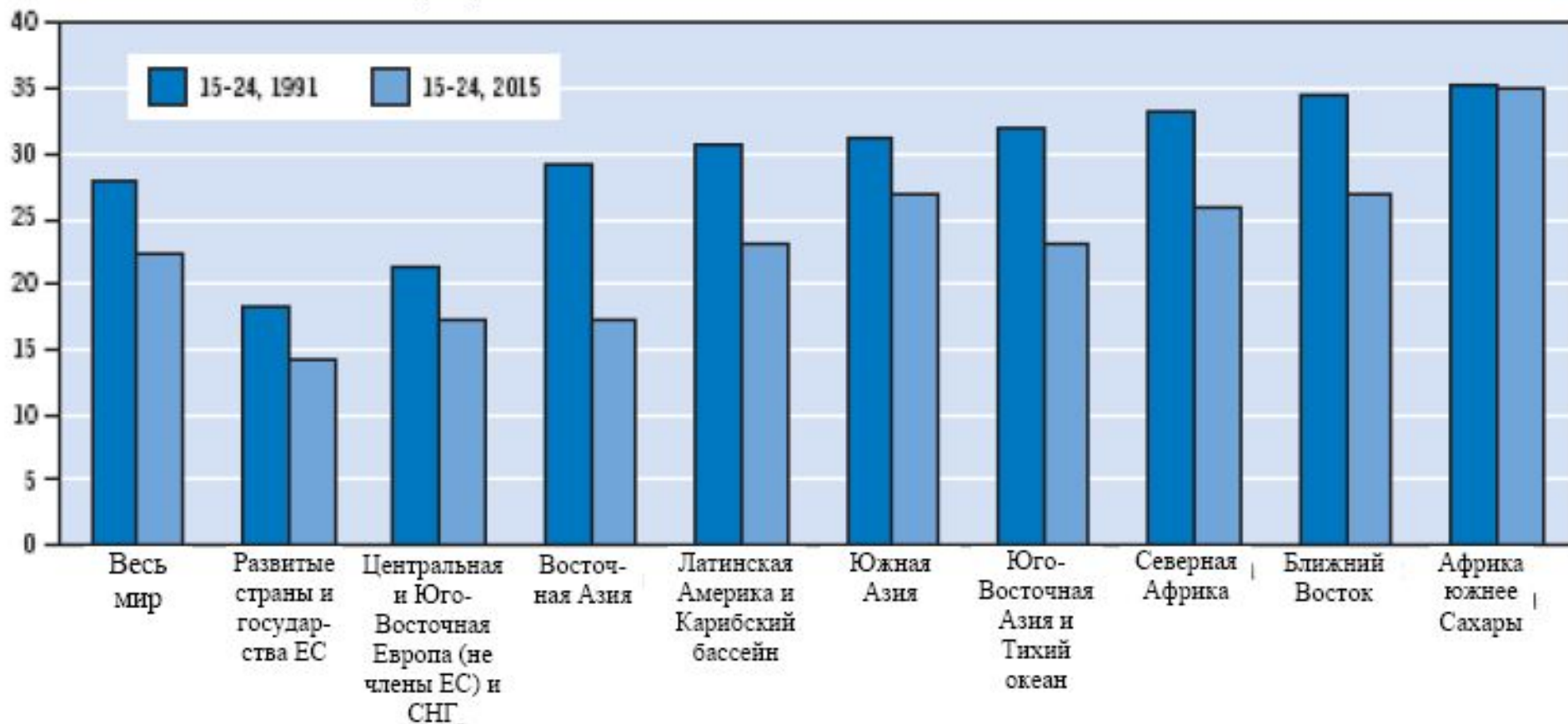
Источник: World Population Prospects: The 2006 Revision.

Частки населения віком від 60 р. за регіонами, %

Процентная доля населения в возрасте 60 лет или старше с разбивкой по основным регионам в 1950, 2009 и 2050 годах

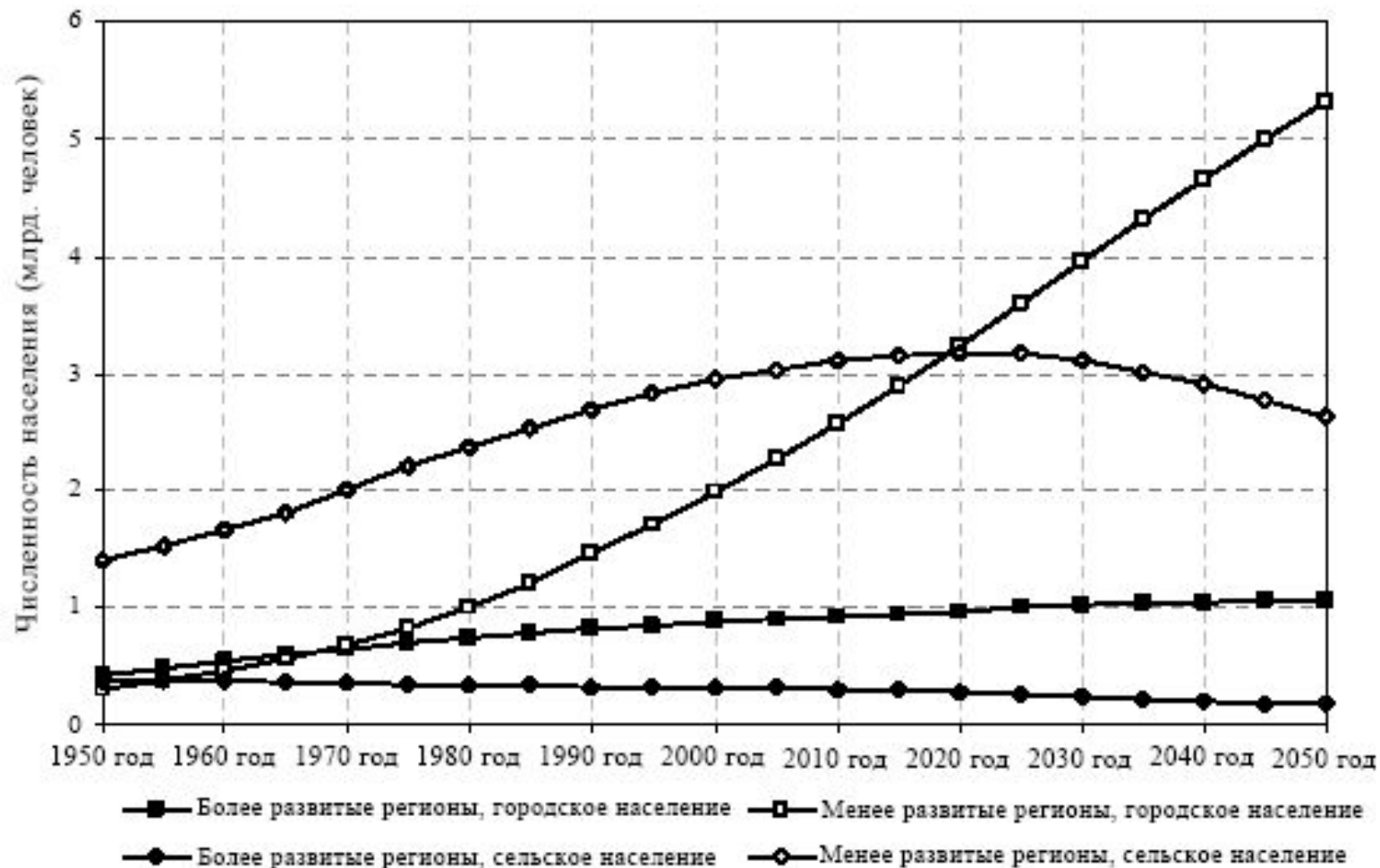

Частка молоді віком 15-24 рр. у загальній чисельності зайнятих

Показники урбанізації, 1950-2050 рр., млрд. осіб

Численность городского и сельского населения с разбивкой по группам развития, 1950–2050 годы

Частка зайнятих в населенні країн, %

джерело: дані Світового Банку

Country	1995	2000	2001	2002	2006	2007	2008
Argentina	46.3	50	48.9	49.2	55.2	55.6	56.5
Australia	56.4	57.3	57.1	57.4	59.5	59.3	59.4
Belarus	54.1	52	52	52.1	52.4	52.1	52.3
Belgium	43.7	46.7	45.6	45.5	45.8	46.2	46.5
Brazil	60.6	60.6	60.9	61.8	63.2	63.8	63.9
China	75.2	73.9	73.5	73.1	71.5	71.5	71
Czech Republic	57.2	53.6	53.6	53.9	53.1	54	54.3
Denmark	58.1	60	60	60.6	60.5	60.3	60.3
Finland	49.2	53.3	53.8	53.8	54.2	54.6	54.7
France	45.7	47	47.7	47.7	47.8	48.1	47.9
India	57.5	56.7	56.6	56.5	55.7	55.5	55.6
Indonesia	61.7	63.2	61.6	60.7	59.6	61.3	61.8
Italy	39.8	41	41.6	42	43.1	43.8	43.6
Japan	60.1	57.8	57.1	56.2	55.6	54.8	54.2
Poland	49.6	46.1	44.7	43	45.3	47.2	48.2
Sweden	55.1	57	57.6	57.4	57.2	57.6	57.6
Switzerland	62.5	62.8	63.3	62.8	61.5	61.3	61.2
Ukraine	56.9	48.9	49.9	50.7	52.6	53.2	53.5
United Kingdom	53.8	56.3	56.3	56.3	56.6	56.4	56.3
United States	60.6	62	61.1	60.1	60.4	60.1	59.2

Частка економічно активного населення в населенні країни, %

Country	1980	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Argentina	58.3	60.9	61.5	62.1	62.7	63.3	63.9	64.5	64.3	64.1
Australia	61.5	63.3	63.4	63.4	63.7	63.5	64.5	64.8	65.2	65.3
Brazil	61.5	68	67.8	68.6	68.7	69.4	70.1	70.8	70.3	70.7
Canada	63.9	65.3	65.4	66.4	67.1	67	66.7	66.7	67.1	67.3
China	79.5	77.4	77	76.5	75.9	75.3	74.8	74.4	74	73.8
Czech Republic	61.6	60	59.6	59.5	59.2	58.9	59.3	59.2	58.8	58.5
Denmark	65.7	65.8	66	66.2	65.6	66.1	65.9	66.3	65.9	66.1
Finland	64.8	63.2	63.3	63.3	62.8	62	60.6	61.1	61.3	61.5
France	57.1	55.2	54.9	55.2	55.9	56	56.1	56.1	56.2	56.3
Germany	55.3	58.2	58.1	57.9	58	57.6	58.9	59.2	59.6	59.8
India	60.6	58.4	58.3	58.1	58	57.8	57.8	57.8	57.8	57.8
Indonesia	63.3	67.8	67.6	67.4	67.7	68	68.2	68.3	68.3	68.3
Italy	50.4	47.6	47.8	48.3	48.7	49.4	48.9	49	48.7	49.1
Japan	63.2	62.4	62	61.4	61	60.5	60.5	60.4	60.6	60.5
Poland	64.9	56.2	56.5	55.4	54.9	54.4	55	54.1	54	54.6
Russian Federation	70.4	60.4	60.6	60.8	60.8	60.8	61.2	61.9	62.8	62.8
Sweden	66.4	62.4	63.6	63.5	63.6	63.5	64.4	64.4	64.9	65.1
Switzerland	67.6	67.3	67.7	67.6	67.7	67.1	66.8	67.2	67.4	67.9
Ukraine	64.2	57.7	57.1	57.2	57	57.1	57.8	57.8	57.8	58
United Kingdom	59.7	61.4	61	61.3	61.4	61.4	61.7	62.1	62	62.2
United States	63.8	66.8	66.4	66.1	65.7	65.4	65.4	65.6	65.4	65.4
Vietnam	77.9	73.3	74	73.5	73.2	72.6	72.3	72.2	72	72

Рівень безробіття, % від робочої сили країни

Country	1980	1990	1994	1995	1996	1998	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Argentina	2.3	7.3	12.1	18.8	17.2	12.8	15	19.6	15.4	12.6	10.6	9.5	9.2	7.25
Australia	6.1	6.9	9.7	8.5	8.5	7.7	6.3	6.4	6.1	5.5	5.1	4.8	4.4	4.2
Belgium	-	7.3	9.6	9.3	9.5	9.3	6.6	6.9	7.7	7.4	8.4	8.2	7.5	7
Brazil	-	3.7	-	6	6.8	8.9	-	9.1	9.7	8.9	9.3	8.4	9.3	7.9
Canada	7.5	8.1	10.4	9.5	9.6	8.3	6.8	7.7	7.6	7.2	6.8	6.3	6	6.1
China	4.9	2.5	2.8	2.9	3	3.1	3.1	4	4.3	4.2	4.2	4.1	4	4.2
Czech Republic	-	-	4.3	4	3.9	6.5	8.8	7.3	7.8	8.3	7.9	7.1	5.3	4.4
France	6.1	9.4	12.6	11.8	12.4	12.1	10.2	8.7	8.5	9.2	8.8	8.8	7.9	7.4
India	-	-	3.7	2.2	2.1	3.6	4.3	-	-	5	-	-	-	-
Indonesia	-	-	-	-	4.4	5.5	6.07	9.1	9.5	9.9	11.2	10.3	9.1	8.4
Japan	2	2.1	2.9	3.2	3.4	4.1	4.8	5.4	5.2	4.7	4.4	4.1	3.9	4
Korea, Rep. of	5.2	2.5	2.5	2.1	2	7	4.4	3.3	3.6	3.7	3.7	3.4	3.2	3.2
Poland	-	-	14.4	13.3	12.4	10.7	16.1	19.9	19.6	19	17.7	13.8	9.6	7.1
Russ Federation	-	-	8.1	9.7	9.9	13.4	9.8	7.9	8.2	7.8	7.2	7.2	6.1	6.2
Sweden	2.2	1.8	9.6	9.1	9.9	8.3	5.8	5.2	5.8	6.5	7.7	7	6.1	6.2
Switzerland	-	2.1	3.8	3.3	3.7	3.6	2.7	2.9	4.1	4.3	4.4	4	3.6	3.4
Ukraine	-	-	-	5.6	7.6	11.3	11.6	9.6	9.1	8.6	7.2	6.8	6.4	6.4
United Kingdom	-	7	9.7	8.7	8.2	6.2	5.6	5	4.8	4.6	4.8	5.4	5.3	5.6
United States	7.1	5.6	6.1	5.6	5.4	4.5	4	5.8	6	5.5	5.1	4.6	4.6	5.8

Рівень довгострокового безробіття, % від безробітних

Country	1980	1985	1990	1994	1995	1997	2000	2005	2006	2007	2008
Australia	19.2	30.8	21.1	36.1	32	31.2	25.5	18.3	18.1	15.4	14.9
Austria	-	-	-	18.4	29.1	27.5	25.8	25.3	27.3	26.8	24.2
Belgium	-	68.9	68.5	58.3	62.4	60.5	56.3	51.6	55.6	50	52.6
Canada	5.3	12.2	7.2	17.9	16.8	16.1	11.2	9.6	8.7	7.5	7.1
Czech Republic	-	-	-	22.3	31.2	30.5	48.8	53.6	55.2	53.4	50.2
Finland	27	21.1	-	-	37.6	29.8	29	24.9	24.8	23	18.2
France	35.1	43.7	38.1	38.5	42.5	41.4	42.6	41.4	42.2	40.4	37.9
Germany	-	-	-	44.3	48.7	50.1	51.5	54.1	57.3	56.6	53.4
Japan	16.5	13.1	19.1	17.5	18.1	21.8	25.5	33.3	33	32	33.3
Korea, Rep. of	-	-	2.6	5.4	4.4	2.6	2.3	0.8	1.1	0.6	2.7
Poland	-	-	-	40.4	40	38	37.9	52.2	50.4	45.9	29
Russian Federation	-	-	-	23.1	30	11.1	-	-	-	-	-
Sweden	5.5	11.4	12.1	25.7	27.8	33.4	26.4	-	-	13	12.4
Switzerland	-	-	-	29	33.6	28.2	29	39	39.1	40.8	34.3
United Kingdom	-	50.3	34.4	45.4	43.6	38.6	28	22.3	22.1	24.5	25.5
United States	4.3	9.5	5.5	12.2	9.7	8.7	6	11.8	10	10	10.6

Регіональні ринки праці

- Південноамериканський
 - Європейський
 - Північноамериканський
 - Далекосхідний
 - Близькосхідний
 - Африканський
-

3. Сегменти ринку робочої сили

1-й - охоплює *робочу силу, яка характеризується відносно постійною зайнятістю, стабільністю трудових навичок, високим рівнем кваліфікації й зарплати, а також доволі чіткою ієрархією кваліфікації.*

Це загалом привілейований шар працівників з розвинутих країн, а також країн із середнім рівнем розвитку (Сінгапур, Тайвань, Гонконг).

Слід згадати й інший, щоправда нечисленний, шар зайнятих у різних міжнародних організаціях (ООН, спеціалізованих органах ООН, Міжнародному валютному фонді, СОТ, ЮНЕСКО та ін.).

Наймання працівників у такі організації відбувається на чисто міжнародній основі і, як правило, з урахуванням лише професійної придатності. Цей ринок праці має певну тенденцію до розширення з огляду на зростання міжнародних зв'язків та загострення глобальних проблем.

Сегменти ринку робочої сили

- 2-й** — *робоча сила, яка походить з районів світу з відносно низьким рівнем економічного розвитку.* Серед цих працівників треба вирізнити специфічний загін так званої **нелегальної робочої сили**, чималі потоки якої спрямовуються в індустріальні країни, зокрема США (10,75 млн) та ЄС (до 3,8 млн, за роки з 1973 до 2008 було легалізовано 6 млн мігрантів). Всього в світі – до 1/3 мігрантів
- До цієї категорії працівників можна приєднати також «екологічних біженців», котрі через катастрофічні природні умови (наприклад, посуха) змушені покидати свої насажені місця, шукати роботу в інших країнах та регіонах (всього в світі в 2008 р. – 36 млн осіб).
 - Працівники, що пересуваються між країнами нелегально, по суті не мають юридичних і політичних прав. За необхідності приватні компанії легко можуть позбавитись їх, вдаючись до депортації.

Сегменти світового ринку праці

3-й – жіноча робоча сила

4-й – використання висококваліфікованих спеціалістів (наукових працівників, інженерів, аналітиків систем та ін.), а також фахівців у галузі інформатики, менеджерів тощо

Специфіка - завдяки розвинутій мережі телекомунікацій певна частина інтелектуальної робочої сили може брати участь у виробничому процесі, що здійснюється на будь-якій відстані від місця її перебування.

Показники ринку праці, світ та регіони

Регіон	Изменение в уровне безработицы (%)	Уровень безработицы (%)			Темпы роста ВВП (%)			Коэффициент занятости населения (%)		Годовые темпы роста рабочей силы (%)	Годовые темпы роста ВВП (%)
		1997	2006	2006*	2006	2007*	2008 ^п	1997	2007*		
Весь мир	-0,5	6,1	6,0	6,0	5,4	5,2	4,8	62,6	61,7	1,7	4,2
Развитые страны и государства ЕС	-0,9	7,4	6,3	6,4	2,9	2,5	2,2	56,2	56,4	0,7	2,6
Центральная и Юго-Восточная Европа (не члены ЕС) и СНГ	-1,3	10,7	8,5	8,5	7,3	7,2	6,6	53,7	54,1	0,6	5,3
Восточная Азия	-0,4	3,7	3,4	3,3	10,1	10,4	9,1	74,9	71,9	1,0	8,4
Юго-Восточная Азия и Тихий океан	0,1	4,0	6,2	6,2	6,2	6,0	5,8	67,2	66,4	2,5	4,1
Южная Азия	0,1	4,7	5,1	5,1	9,1	8,4	8,0	58,2	56,7	2,4	6,4
Латинская Америка и Карибский бассейн	-0,4	8,0	8,5	8,5	5,5	5,0	4,3	59,0	60,0	2,4	3,3
Ближний Восток	-1,1	13,0	11,8	11,8	5,3	5,5	5,6	46,0	50,1	4,9	4,5
Северная Африка	-2,9	11,7	11,0	10,9	6,5	6,1	6,8	43,7	45,3	3,3	4,9
Африка южнее Сахары	-0,8	8,5	8,2	8,2	5,3	5,8	6,5	69,1	68,1	3,0	4,1

4. Тенденції та особливості розвитку світового ринку праці

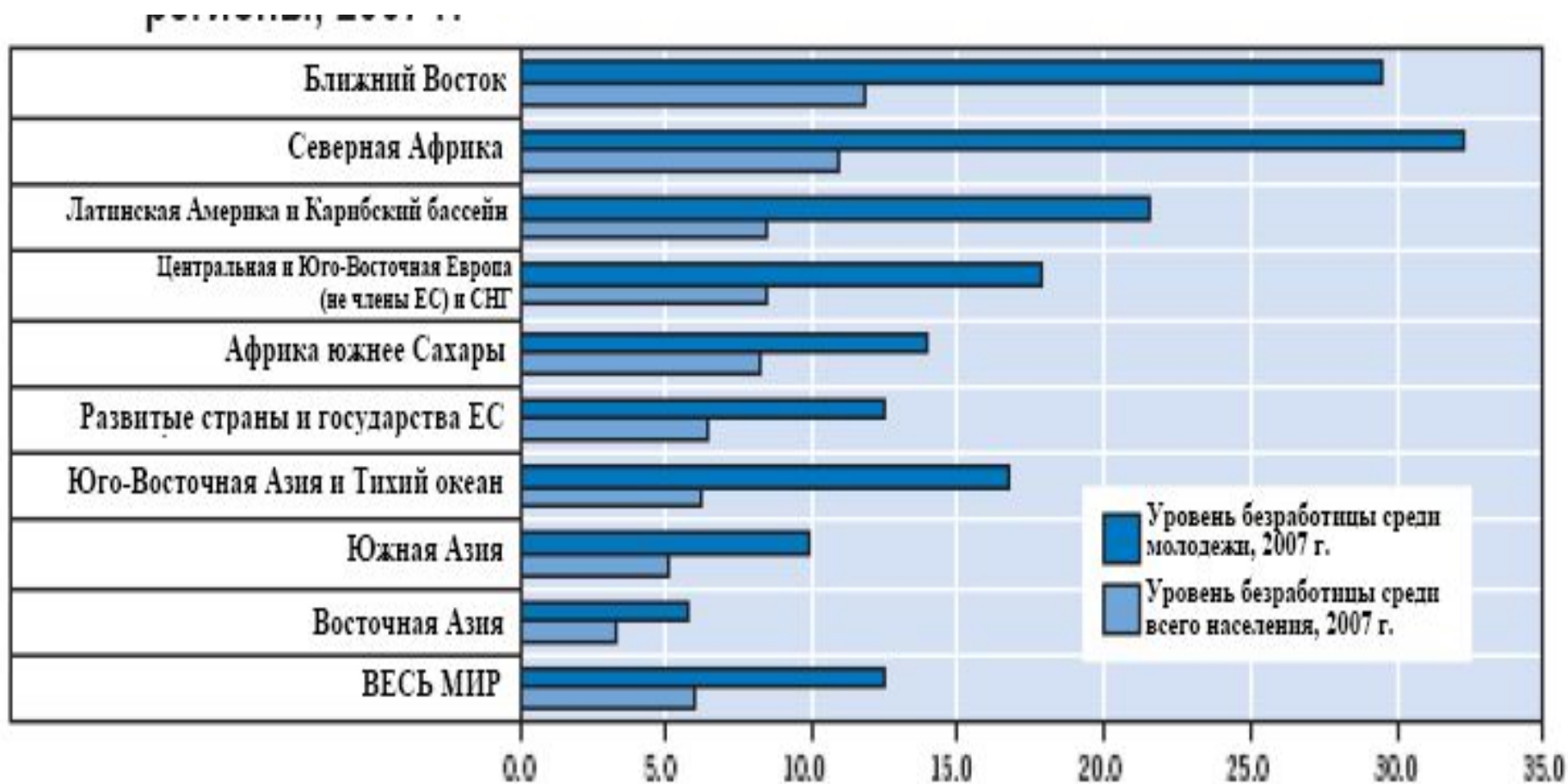
1. За останнє 10-ття економічне зростання більшою мірою привело до зростання продуктивності праці і меншою – до зростання зайнятості.
2. Продуктивність праці у світовому масштабі збільшилася на 26%, а чисельність працюючих у світі виросла лише на 16,6%.
3. Безробіття вдарило перш за все по молодих людях (від 15 до 24 рр). У 2006 р. у світі налічувалося 86,3 млн. безробітних молодих людей – 44% загальної чисельності безробітних у світі.
4. Розрив у рівні зайнятості чоловіків і жінок залишається значним. У 2006 р. частка працюючих жінок, старших за 15 років, склала лише 48,9% (порівняно з 49,6% в 1996 р.). Рівень зайнятості чоловіків становив 75,7% в 1996 році і 74% в 2006 р.
5. У 2006 р. частка сектора послуг у глобальній зайнятості зросла з 39,5 до 40% і вперше перевищила частку сільського господарства, яка знизилася з 39,7 до 38,7%. У промисловому секторі працюють 21,3% загальної чисельності працюючих.
6. Збільшення протягом 2009 р. на 64 млн. осіб кількості людей, що живуть за межею бідності
7. Зростання безробіття країнах в цілому на величину від 0,5% (Ірландія, США, Ісландія) до 1% (Іспанія, країни Балтії). По світу – на 1,5%, до 8,7% (7,2% у 2008 р.)

Тенденції в зайнятості на регіональному рівні

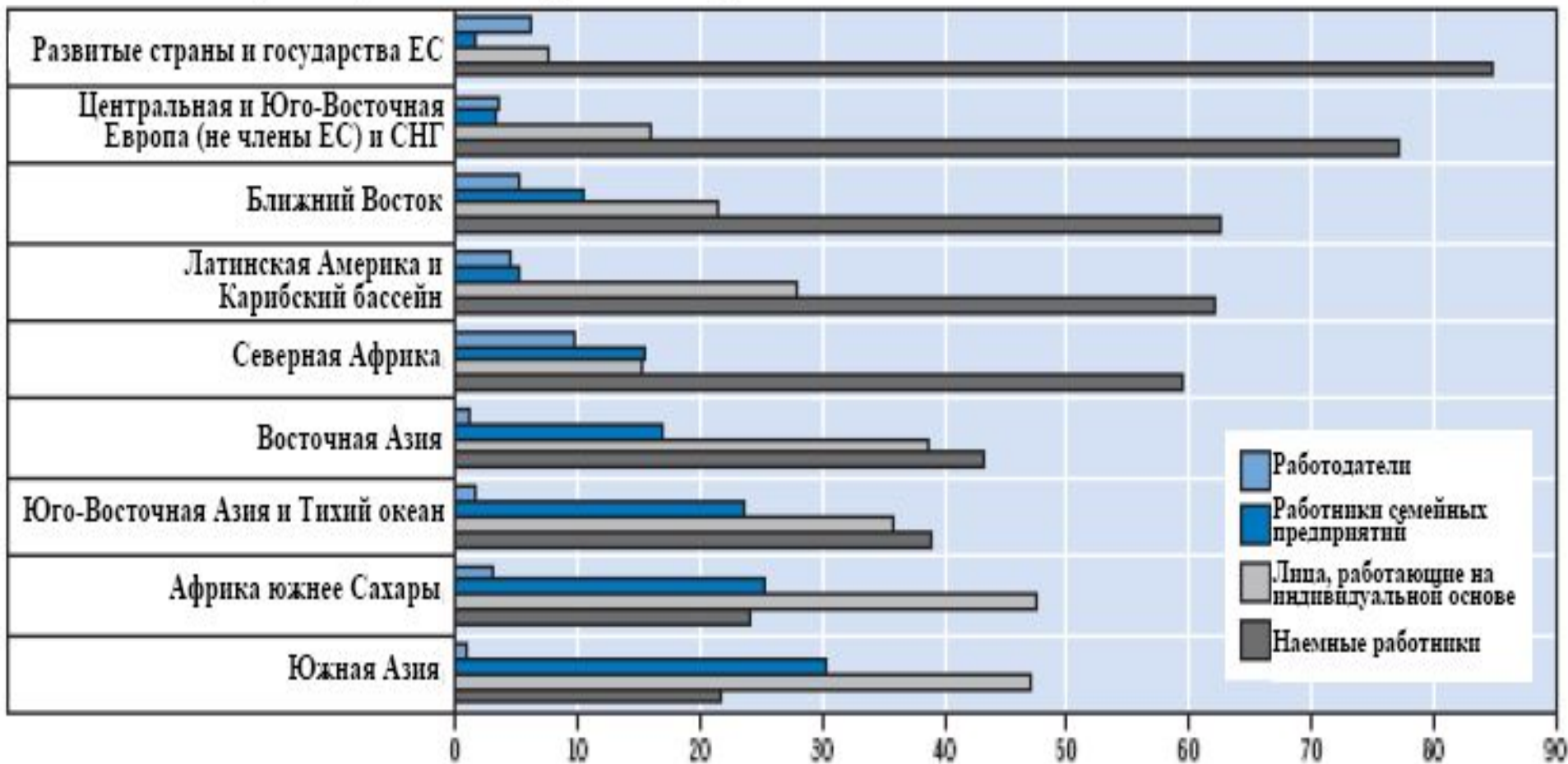
РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ:

1. Найсуттєвіше зниження рівня безробіття відбулося в країнах з розвинутою економікою і державах ЄС (в період з 2005 - 2006 рр. знизився на 0,6% і склав 6,2%)
2. Рівень безробіття в країнах Східної Азії склав 3,6%, залишаючись, таким чином, найнижчим у світі.
3. Рівень безробіття в країнах Південної Азії склав 5,2%, в країнах Південно-Східної Азії і Тихого Океану – 6,6%.
4. В країнах Близького Сходу і Північної Африки, як і раніше фіксується найвищий рівень безробіття у 2006 р. - 12,2%
5. В СНД рівень безробіття серед молоді склав 18,6%. В більшості країн серед безробітних молодих людей більше жінок, ніж чоловіків.

Рівень безробіття в регіонах світу, в цілому та серед молоді, 2007 р. (МОП)

Розподіл зайнятих на групи за статусом, 2007 р.

Зростання рівня нестійкої зайнятості, дані - % від зайнятих

Country	1990	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2005	2006	2007	2008
Argentina	-	-	-	-	24.5	23.6	23.3	23.1	22.8	21.4	20.1	19	18.79
Australia	10.3	11.9	11.4	11	10.9	11	10.5	10.5	10.4	9.8	9.5	9.3	-
Austria	-	-	8.8	9	8.6	8.2	8.2	7.8	7.6	8.5	8.5	9.2	9
Brazil	29.3	35.4	-	35.8	34.6	-	-	-	-	28.4	27.2	-	-
Canada	-	-	-	-	-	-	11.4	11.2	10.6	10.2	10	10.4	-
Czech Republic	-	6.6	7.3	8.1	8	8.3	9.5	10.3	10.8	12.3	12.1	12.4	12.5
France	-	9.3	9.4	9	8.6	8.3	7.8	7.6	7.1	6.5	6.8	6.5	5.9
Germany	-	-	-	6.4	6	6	6.1	5.8	5.9	7.4	7.2	7.1	6.8
Greece	-	39.5	39.7	39.7	38.8	38.1	36.3	34.6	34	28.4	28.2	27.7	27
Indonesia	-	-	-	-	-	62.8	65.4	64	64.9	63.4	63.1	63.1	-
Italy	-	16.6	16.4	16.4	16.2	16.1	16.3	15.7	15.4	19.5	19.3	19.1	18.6
Japan	19.2	16.1	15.7	15.3	14.7	14.5	14.4	14.3	13.8	12.1	11.2	10.8	-
Netherlands, The	-	8.3	8.4	8.7	8.4	8.4	7.7	7.6	8	8.6	8.9	9.2	9.4
Russian Federation	-	1.1	1.6	2	2.2	2.9	2.9	8.2	7.7	6.2	6	5.8	-
Sweden	-	-	-	8.4	8.1	7.6	7.4	7.4	7.1	6.6	6.8	6.7	6.6
Switzerland	-	9.6	9.2	9.2	11.2	11	10.7	11	10.9	9.6	9.7	10.1	-
United Kingdom	-	9.7	10.1	10.1	9.9	9.7	9.4	9.4	9.1	10.1	10.3	10.5	10.5
Vietnam	-	-	-	-	82.1	81	78.6	80.9	80.1	-	-	-	-

5. Україна на світовому ринку праці

Посилення територіальної міграції населення України зумовлюється такими причинами:

- 1) структурною перебудовою економіки;
- 2) нерівномірністю в розміщенні продуктивних сил, суттєвими відмінностями в соціально-економічних умовах життя в селі і в місті, в різних регіонах країни;
- 3) різким погіршенням екологічної ситуації в окремих регіонах;
- 4) інтенсифікацією міграційних процесів на національному ґрунті;
- 5) розширенням зовнішньоекономічних зв'язків України, а також лібералізацією режиму виїзду громадян за кордон.

Головні чинники масової еміграції

Головні чинники масової еміграції:

- 1) велика різниця в умовах життя і рівні заробітної плати в Україні й країнах Заходу;
 - 2) відсутність перспектив професійною зростання для багатьох здібних людей;
 - 3) економічна нестабільність у країні й невизначеність шляхів виходу з неї;
 - 4) відсутність безпеки громадян.
-

Переваги від міграції робочої сили

Переваги України від міграції робочої сили:

- 1) знизити рівень безробіття і пом'якшити таким чином соціальну напруженість у суспільстві;
 - 2) значну частину заробітної плати емігранти переказуватимуть на батьківщину, що поповнить валютний фонд країни;
 - 3) розроблені МОП рішення дають Україні право ставити питання про отримання компенсації за підготовку робочої сили від країн — можливих користувачів її трудових ресурсів.
-

Канали припливу іммігрантів

Можливі канали припливу іммігрантів:

- 1) повернення на батьківщину частини тих українців, котрі живуть і працюють у Росії, інших країнах, що утворилися на теренах колишнього Союзу;
 - 2) рееміграція патріотично налаштованих представників далекого зарубіжжя, які проживають у Північній та Південній Америці, Австралії та інших країнах світу;
 - 3) запрошення за потреби на роботу спеціалістів і робочих кадрів з різних країн Європи, Азії, Америки за ліцензіями;
 - 4) в'їзд біженців, які рятують своє життя, а також повернення раніше депортованих народів (кримських татар, німців).
-

Україна: кількісні виміри

Кількість українців та їх частка у загальній чисельності імігрантів,

що проживають в окремих країнах ЄС-27 станом на кінець 2008

Назва країни	Чисельність українців у країні призначення, осіб року	Частка українців у загальній чисельності імігрантів країни призначення, у %
Болгарія	2200	8,8
Чехія	103 400	29,7
Греція	22 300	2,5
Італія	132 700	3,9
Латвія	2600	0,6
Литва	2600	6,1
Угорщина	17 300	3,9
Польща	6 100	10,6
Португалія	39 600	8,9
Словаччина	3 700	9,2
Словенія	1 100	1,5

Джерело: Офіційні дані Євростату.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-094/EN/KS-SF-09-094-EN.PDF.

Тема 8. Міграційні процеси

1. Сутність, причини і види міжнародної трудової міграції.
 2. Етапи розвитку міжнародної міграції.
 3. Напрямки міграції робочої сили. Світові міграційні центри.
 4. Економічні і соціальні наслідки міжнародної трудової імміграції та еміграції.
 5. Регулювання міжнародних міграційних процесів.
 6. Україна в світових міграційних процесах.
-

Міграція робочої сили

Міграція робочої сили (або трудова міграція) як одна із форм міжнародних економічних відносин являє собою переміщення (переселення) працездатного населення за межі країни.

Як економічна категорія міграція робочої сили є безпосереднім проявом існування міжнародного ринку праці, що охоплює різноспрямовані потоки мігрантів, які перетинають національні кордони внаслідок нерівного як кількісного, так і якісного розподілення світових трудових ресурсів.

Кількісні виміри міграційних процесів

- кількість емігрантів, що виїхали з конкретної країни за певний проміжок часу;
 - кількість іммігрантів, що прибули до країни;
 - співвідношення емігрантів і іммігрантів (міграційне сальдо);
 - кількість емігрантів (іммігрантів) за професіями, спеціальностями, галузями, віком тощо;
 - питома вага іммігрантів в загальній чисельності зайнятих у країні взагалі і в окремих галузях.
 - середня оплата (погодинна, місячна, річна) іммігрантів взагалі і в розрізі окремих галузей та її співвідношення з оплатою праці резидентів;
 - річна сума та питома вага приватних переказів емігрантів в платіжному балансі країни тощо.
-

Класифікація форм міграції за ОСНОВНИМИ ОЗНАКАМИ

Причини (мотиви, фактори) міграції	економічні (виробничі потреби, рівень життя, висока заробітна плата тощо)
	соціальні (вступ в брак, стан здоров'я і рекреація тощо)
	політичні (переслідування за політичні погляди, незгода із політичним режимом)
	інші (форс-мажорні обставини, зокрема війни, засухи, повені, а також релігійні переконання, расові проблеми тощо)
Просторови й характер міграції	внутрішня (всередині країни, а саме між селом і містом, між містами, регіонами)
	зовнішня (за межі країни)
Часова ознака міграції	остаточна (виїзд назавжди)
	тимчасова або ротаційна, в тому числі сезонна (наприклад, збір врожаю)
	маятникова (регулярні пересування з пункту постійного проживання до місця роботи. Праця українських і російських шахтарів на норвезькому острові Шпіцберген)

Напрямок руху мігрантів :	еміграція (виїзд)
	імміграція (в'їзд)
	рееміграція (повернення мігрантів на батьківщину, інколи – виїзд у третю країну)
Законність перетину кордонів	Легальна
	нелегальна
Організаційна ознака:	добровільна, в тому числі самодіяльна, і організована, наприклад, робота за контрактом
	примусова (вивіз чорних рабів з Африки до Америки в період 1650-1850 рр., поневільна праця військовополонених і оstarбайтерів на підприємствах Німеччини та інших країн поневільної Європи під час II світової війни)
Якісний склад:	робітники, в тому числі промислові, сільськогосподарські, а також без певної професії
	фахівці, в тому числі вищої кваліфікації
	представники ліберальних професій (актори, музиканти, письменники, художники)

2. Етапи розвитку міжнародної міграції робочої сили

Стародавні цивілізації	Економічна могутність усіх стародавніх цивілізацій була створена за рахунок праці примусово переміщених великих мас людей
Середні віки	Найбільш популярною формою міграції в Європі була наймана військова служба
Кінець XV – початок XVI ст. до другої половини XIX віку, первісна або “стара” міграція	Великі географічні відкриття. Чітка спрямованість двох основних міграційних потоків: 1) із Старого Світу до Нового (Північна та Південна Америка, Вест-Індія); 2) примусовий вивіз рабів з Африки до Америки.

Етапи розвитку міжнародної міграції робочої сили

<p>60-ті роки XIX століття до II світової війни</p>	<p>Зниження кількості емігрантів з Англії, Іспанії, Нідерландів, Португалії і стрімке зростання – з Австро-Угорщини, Росії, Німеччини, Італії. Наприкінці XIX століття відбувалась масова еміграція нацменшин (фіннів, поляків, прибалтів, українців) з Росії до США, Канади, Австралії, Нової Зеландії, Південної Африки і Аргентини. Масова еміграція солдат і офіцерів Білої Армії, дворян, інтелігенції, промисловців, чиновників після більшовицької революції 1917 року і громадянської війни в Росії.</p>
<p>II світова війна</p>	<p>Насильницьке переміщення військовополонених і остарбайтерів, численні потоки біженців.</p>

Етапи розвитку міжнародної міграції робочої сили

Сучасний етап:
1945 рік по
сьогоднішній
день

Характерні риси:

- масовість (від 35 млн. робітників-мігрантів на початку 1990-х рр. до 195 млн. мігрантів на початку 2009 р.);
- виникнення більш-менш стабільних центрів привабливості;
- зростання кількості нелегальних мігрантів;
- посилення адміністративно-правового регулювання міграційних процесів;
- зростання кількості мігрантів серед наукової інтелігенції і творчої молоді (“brain-drain” – англ.);
- диверсифікація міграційних потоків.

Етапи міграційних процесів (1945 – 1973)

Стрімке зростання прибулих в метрополії з колишніх колоній і домініонів. Так, до 1970 року у Францію емігрували 600 тис. алжирців, 140 тис. марокканців, 90 тис. тунісців та сотні тисяч із Сенегалу, Малі, Того, Нігеру та багатьох інших країн. До Англії, наприклад, з 1946 року по 1959 рік прибуло тільки з Ірландії 350 тисяч осіб.

Час створення, становлення і ліквідації так званої "системи гостьових робітників" ("guestworker system"), яка в найбільш організованому класичному вигляді була впроваджена у Німеччині (ФРН): Федеральний Офіс Праці здійснював організований набір (вербування) робочої сили, перевіряв виробничі навички робітників, здійснював медичні експертизи тощо. Підприємці компенсували всі фінансові витрати Федерального Офісу і використовували робітників у виробництві. Умови найму були юридично закріплені у двосторонніх угодах між ФРН та країнами-експортерами: спочатку з Італією, пізніше – з Грецією, Туреччиною, Марокко, Португалією, Тунісом і Югославією. Це сприяло масовому збільшенню числа мігрантів. В ФРН їх кількість становила: 1956 рік – 95 тис.; 1966 рік – 1 млн. 300 тис.; 1973 рік – 2 млн. 600 тис. осіб. Аналогічні явища спостерігалися і в інших країнах. Так, з 1950 по 1970 рік кількість емігрантів у Франції, Великій Британії та Швейцарії зроста відповідно з 2 млн. 128 тис. до 3 млн. 339 тис., з 1 млн. 573 тис. до 3 млн. 968 тис. і з 279 тис. до 983 тисяч. Загострення соціально-економічних проблем, політичні та деякі інші чинники призвели до ліквідації "guestworker system" в 1973 році.

Виникнення незалежних держав внаслідок краху колоніальної системи зумовили появу зворотних потоків мігрантів, насамперед, з числа інтелігенції з метрополій до колишніх колоній і домініонів.

Серед причин міграції цього періоду переважають економічні, що пов'язані з пошуком забезпеченого, заможного життя.

Диверсифікація потоків як за географічним походженням мігрантів, так і країн-реципієнтів. К 70-м рокам в загальній кількості іммігрантів поступово зростає доля прибулих з Африки, Азії та Латинської Америки і відповідно знижується доля європейців.

Етапи міграційних процесів (з 1973 р. – наш час)

Поступово скорочується міграція робочої сили у Західну Європу і збільшується у країни Північної і Південної Америки, Австралії та деякі інші, і відбувається одночасна трансформація країн Південної Європи з еміграційних в імміграційні.

Стрімко зростає кількість іммігрантів у нафтодобувних країнах Близького Сходу.

Посилюються масові потоки біженців внаслідок політичних, релігійних та різних форс-мажорних обставин. Ще в 1956 році європейці вперше з часів II світової війни знов зіткнулись з таким явищем, як біженці з Угорщини, а в 1968 році – з Чехословаччини. 90-ті роки увійшли в історію як драматичні для громадян колишньої Югославії, Албанії, жителів Ефіопії і Еритреї, деяких країн Африки і курдів, Афганістану та Іраку.

Нова геополітична ситуація в Європі, викликана колапсом Радянського Союзу, появою нових незалежних країн, крахом комуністичних режимів в країнах Східної Європи і Балтії і утворення СНД призвели в 90-і роки до нової хвилі мігрантів у різні країни світу, насамперед, до Західної Європи, а також до США, Ізраїлю, Аргентини, Австралії, Канади та в деякі інші.

Масштаби та напрями сучасних міграційних процесів

- Основні причини міграційних процесів:
 1. Незадовільні економічні умови життя працездатного населення в країнах еміграції;
 2. Стабільно високий рівень з\п в країнах імміграції;
 3. Сприятливі соціальні умови для більш повної реалізації своїх можливостей в країнах імміграції;
 4. Природні катаклізми в країнах еміграції;
 5. Політичні причини;
 6. Військові причини;
 7. Національні причини;
 8. Культурні причини тощо.
-

Закономірності розвитку міграції

1. Переважання міжнародної міграції робочої сили у загальному обсязі міграційних потоків;
2. Зростання демографічних факторів розвитку ММРС;
3. Розширення географії ММРС;
4. Розширення масштабів ММРС;
5. Збільшення обсягів нелегальної робочої сили
6. Збільшення частки висококваліфікованих спеціалістів у міграційних потоках;
7. Глобальний та інтенсивний характер ММРС

3. Напрями міграції робочої сили. Центри тяжіння міграції

1. Міграція з країн, що розвиваються до промислово розвинених країн;
 2. Міграція в межах промислово розвинутих країн;
 3. Міграція робочої сили в між країнами, що розвиваються;
 4. Міграція з колишніх соціалістичних країн до промислово розвинутих;
 5. Міграція наукових працівників, кваліфікованих спеціалістів із промислово розвинутих країн до країн, що розвиваються.
-

Центри тяжіння робочої сили

- Європа (72,6 млн осіб в Європі та Центральній Азії – 8,8% населення Європи; Росія – 12 млн емігрантів та іммігрантів)
- Західна та Центральна Європа – 51 млн мігрантів
Німеччина – 10,8 млн, Франція – 6,7 млн, UK – 6,5 млн, Іспанія – 6,4 млн, Італія – 4,5 млн.
- США та Канада (50 млн. осіб, 2/3 всіх мігрантів з Латинської Америки прямує до США)

Іноземці складають 21,3% населення Канади, 13,5% населення США (42,8 млн), 75% мігрантів мешкають у семи штатах: Каліфорнії, Нью-Йорку, Техасі, Флориді, Нью-Джерсі, Іллінойсі, Массачусетсі. Каліфорнія - 25% населення. Всього 20,2 млн з Латинської Америки, 10,4 млн з Азії, 5 млн з Європи – (1960-7,3 млн з Європи). Країни: Мексика, Китай, Філіппіни, В'єтнам, Індія, колишні республіки СРСР і Домініканська Республіка.

- Нафтодобувні країни Близького Сходу (26,6 млн. мігрантів – 11,5% населення регіону)

Основні країни-донори: Індія, Пакистан, Бангладеш, Філіппіни та деяких інших країн. Питома вага іммігрантів: Катар – 95%; Саудівська Аравія – 48%; Бахрейн – 46%; Оман – 40%; ОАЕ – 37%.

Центри тяжіння робочої сили 2

- Латинська Америка (52% всіх емігрантів з регіону до США – з Мексики)

Загальна чисельність – 7,5 млн у 2010 р.: Аргентина (1,4 млн) та Венесуела (1 млн).

- Австралія (4,7 млн., 22% населення; 2,8 млн. іноземних робітників) та Нова Зеландія (1 млн., 22,4%)

Австралія: з Нової Зеландії, Індії, Китаю, Південної Африки

Нова Зеландія: з Австралії, Британії, Індії, Китаю

- Азійсько-Тихоокеанський регіон (27,5 млн., 13% всіх мігрантів); 37% мігрантів прямують до ОЕСР, 43% - в регіоні

Реципієнти: Південна Корея, Японія, Бруней, Гонконг, Малайзія, Сінгапур, Тайвань. Донори: Китай, Бангладеш, Індія, Таїланд, Лаос, В'єтнам, Філіппіни.

- Африка (19 млн у 2009 р.)

В Північній Африці: Лівія (з Єгипту), Алжир. На півдні – Південна Африка (з Мозамбіку, Намібії). В Західній Африці - Нігерія, Кот Д'Івуар, Гана (донори: Гана, Чад, Бенін, Того, Кабо-Верде).

Показники міграції, 1990–2010 рр.

Оценочная численность международных мигрантов и их процентное распределение с разбивкой по основным регионам, 1990–2010 годы

Основной регион	Число международных мигрантов (млн. человек)		Прирост (в млн. человек) 1990–2010 годы	Процентное распределение		Процентная доля женщин-мигрантов	
	1990 год	2010 год		1990 год	2010 год	1990 год	2010 год
Весь мир	155	210	55	100	100	49	49
Более развитые регионы	82	128	46	53	61	52	52
Менее развитые регионы	73	82	9	47	39	45	45
Наименее развитые страны	11	12	1	7	6	47	48
Африка	16	19	3	10	9	46	48
Азия	50	58	8	32	28	45	44
Латинская Америка и Карибский бассейн	7	7	0	5	3	50	50
Северная Америка	28	50	22	18	24	51	50
Европа	49	70	20	32	33	53	53
Океания	4	6	2	3	3	49	51

Источник: *Trends in Total Migrant Stock: The 2008 Revision.*

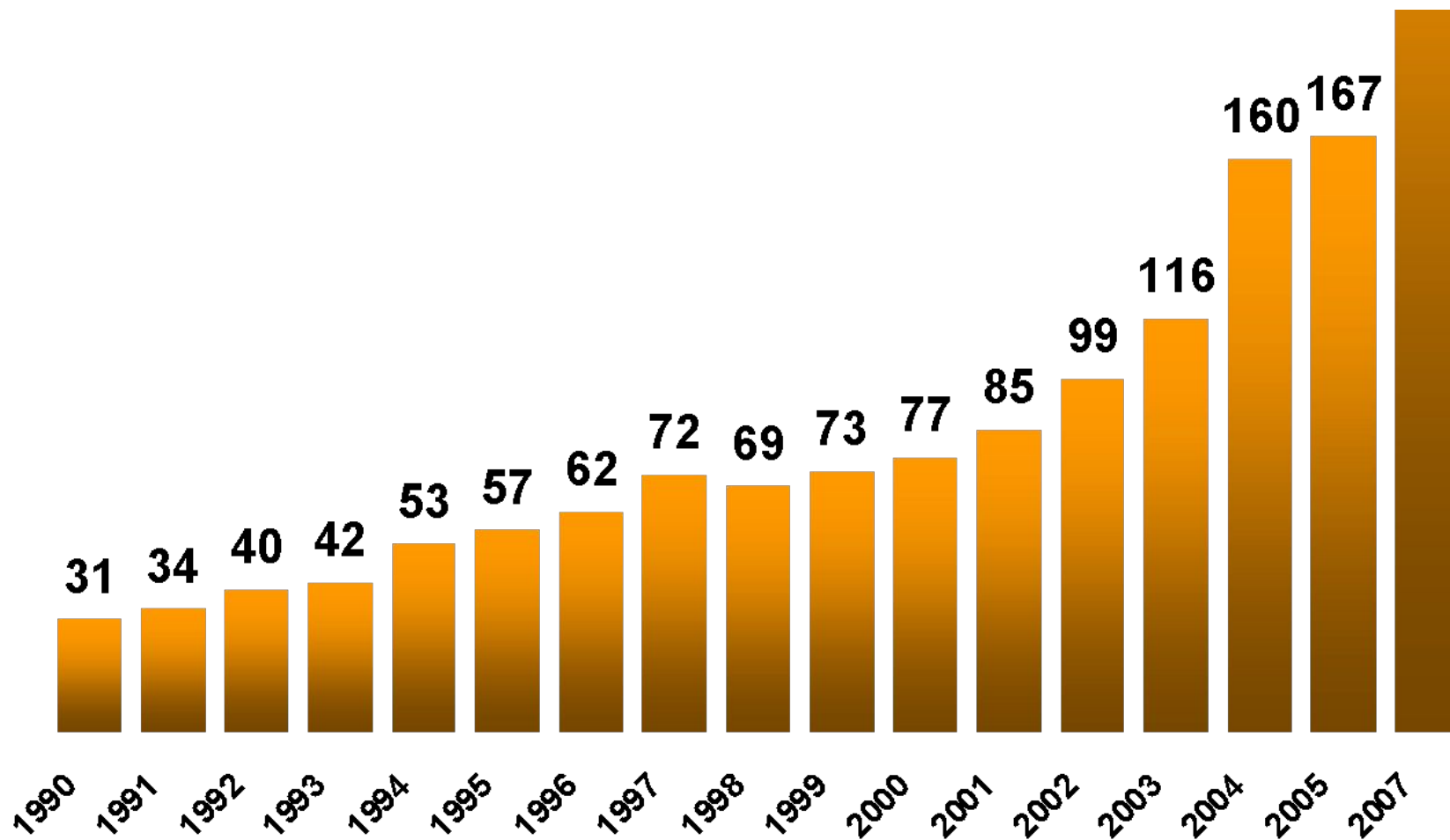
Деякі показники міграції <http://hdrstats.undp.org/en/indicators/>

Показники міграції – лідери та аутсайдери серед країн

Місцезнаходження мігрантів, 2005 р.	Кількість мігрантів (тисяч осіб)	Місцезнаходження мігрантів, 2005 р.	Частка іммігрантів у населенні країни (%) 2005
1. США	39,266.5	1. Катар	80.5
		4. Андорра	63.1
		29. Ірландія	14.8
		31. Австрія	14.0
1. США	39,266.5	34. США	13.0
3. Німеччина	10,597.9	35. Німеччина	12.9
4. Франція	6,478.6	37. Швеція	12.3
164. Ліхтенштейн	11.9	129. Японія	1.6
182. Ватуату	1.0	182. КНР	0.0
Глобальні показники			
країни ОЕСР	97,622.8	країни ОЕСР	8.4
Країни з найвищим рівнем розвитку	107,625.9	Країни з найвищим рівнем розвитку	11.1
В світі	195,245.4	В світі	3.0

Перекази мігрантів в 1990-2010 рр., млрд.

дол. США, 2007 – 370 млрд.дол.США, 2009 – 316 млрд.дол. США

Імміграція

Table 5: Immigrants

Destination of migrants	Immigrant stock (thousands)	Destination of migrants	Immigrants as a share of population (%) 2005
1. United States	39,266.5	1. Qatar	80.5
2. Russian Federation	12,079.6	20. Kazakhstan	19.6
9. Ukraine	5,390.6	39. Ukraine	11.5
165. Malta	11.7	155. Romania	0.6
182. Vanuatu	1.0	182. China	0.0
Global aggregates			
Central and Eastern Europe and the CIS	30,993.2	Central and Eastern Europe and the CIS	5.1
Medium human development	40,948.6	Medium human development	0.8
World	195,245.4	World	3.0

Еміграція

Table 4: Emigrants

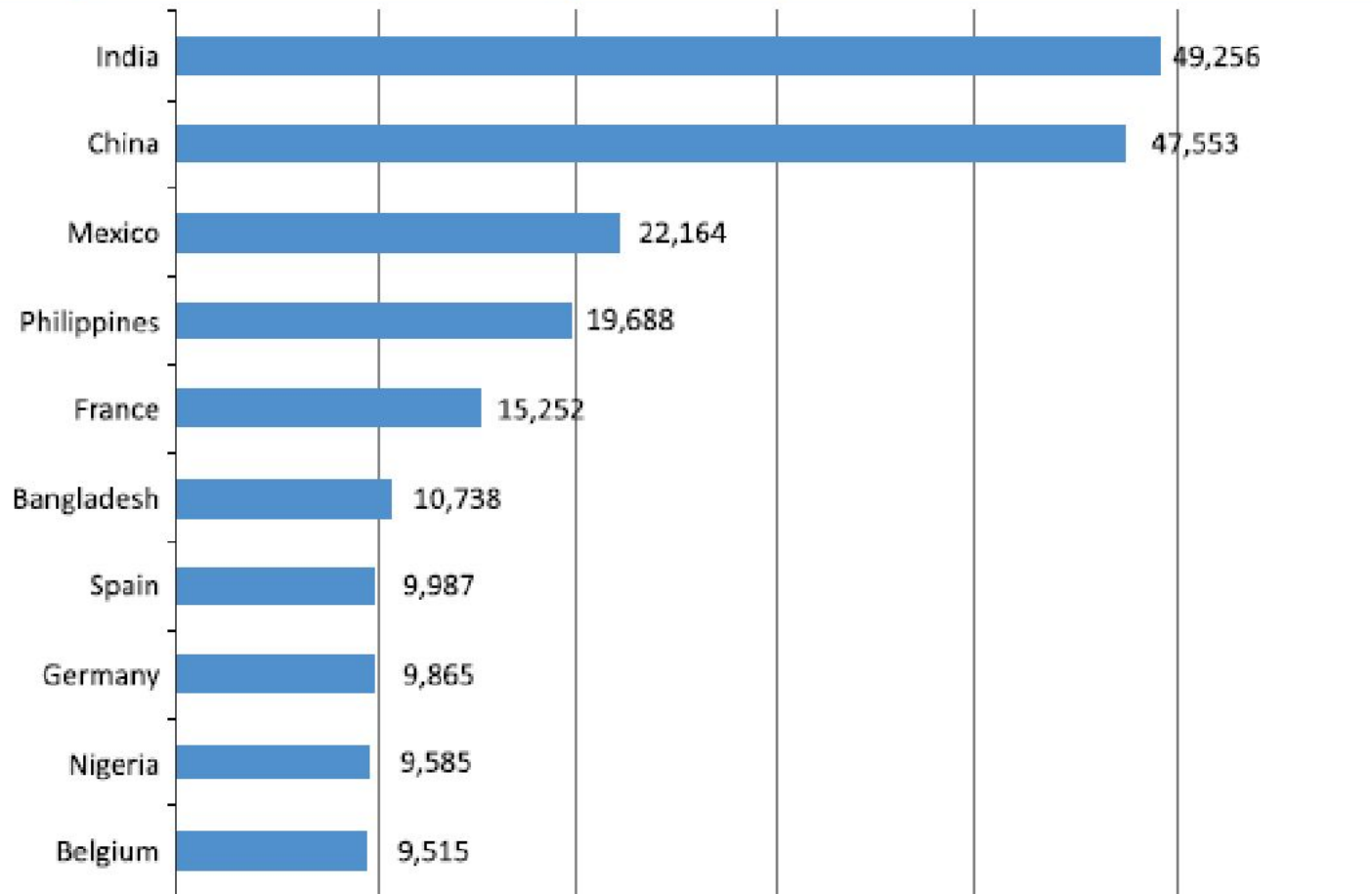
Origin of migrants	Emigration rate (%)	Major continent of destination for migrants	(%)
1. Antigua and Barbuda	45.3	Asia	46.6
13. Bosnia and Herzegovina	25.1	Europe	82.7
48. Tajikistan	11.4	Europe	55.6
49. The former Yugoslav Republic of Macedonia	11.3	Europe	52.8
50. Ukraine	10.9	Europe	79.7
54. Kyrgyzstan	10.5	Europe	87.8
Global aggregates			
Central and Eastern Europe and the CIS	9.5	Europe	69.9
Medium human development	1.9	Asia	43.3
World	3.0	Europe	33.4

Перекази мігрантів

Table 6: Remittances			
Total remittance inflows (US\$ millions)		Remittances per capita (US\$)	
1. India	35,262	1. Luxembourg	3,355
7. Poland	10,496	7. Bosnia and Herzegovina	640
		69. The former Yugoslav Republic of Macedonia	131
11. Romania	8,533	75. Malta	99
21. Ukraine	4,503	77. Ukraine	97
24. Russian Federation	4,100	101. Hungary	41
Global aggregates			
Central and Eastern Europe and the CIS	49,618	Central and Eastern Europe and the CIS	114
Medium human development	189,093	Medium human development	44
World	370,765	World	58

Перекази мігрантів: 10 країн

Figure 4: Top ten remittance receivers in 2009 (in USD millions)

Remittances received (in USD millions)

Кількісні та якісні виміри сучасної трудової міграції

1. У 2005 р. - 191 млн. чол., з яких 115 – промислово розвинуті країни, і лише 75 – країни, що розвиваються. 2010 р. - 214 млн. осіб (130 млн. та 84 млн. відповідно)
2. У 1990 р. $\frac{3}{4}$ всіх мігрантів проживали у 30 країнах світу, у 2005 р. – у 28, у 2010 – у 27.
3. У 2010 р. 61% всіх мігрантів - розвинені країни світу. 33% - у Європі, 28% - у Азії, 24% - у Північній Америці, 9% - у Африці, по 3% - у країнах Латинської Америки та Океанії.
4. Мігранти склали 20% населення у 41 країні світу 2005 р., 2010 – 20% населення у 47 країнах світу.
5. Очікується, що 20% всіх мігрантів 2010 р. припадатиме на США, 6% - на РФ, 5% - на Німеччину, по 3% - Канаду та Саудівську Аравію.
6. Жінки-мігранти складають половину всіх міжнародних мігрантів, до 2010 р. їх частка в міграції до розвинених країн зросте до 52%.

4. Позитивні наслідки міграції для країн

Експортерів

- Знижується напруга на внутрішньому ринку праці завдяки експорту надлишкової робочої сили.
- Зростають надходження до бюджету у вигляді податків з фірм-посередників.
- Збільшуються валютні надходження до країни за рахунок приватних переказів емігрантів.
- Зростає рівень життя і добробут залишених вдома членів сімей і утриманців мігрантів за рахунок переказів і речових відправлень.
- Збільшуються можливості приватного інвестування завдяки поверненню на батьківщину (після ротації) особистих коштів, засобів виробництва тощо мігрантів.
- Підвищується техніко-економічний рівень виробництва внаслідок праці більш кваліфікованих емігрантів, що повертаються на батьківщину з розвинених країн.
- З'являється можливість створення високоприбуткової галузі з експорту робочої сили.
- В окремих випадках, якщо це передбачено двосторонніми угодами, держава може отримувати компенсацію за використання імпортованих трудових ресурсів.

Імпортерів

- Стимулюється розвиток виробництва внаслідок екстенсивного збільшення робочої сили.
- Зростає конкурентоспроможність продукції завдяки використанню більш дешевої праці іммігрантів.
- Знижуються витрати на підготовку та перекваліфікацію власних кадрів, в тому числі вищої кваліфікації.
- Заповнюються вакансії в неprestижних сферах і галузях економіки.
- Під час криз знижується соціальна напруга за рахунок звільнення іммігрантів і заповнення вакансій робітниками-резидентами.
- Зменшується бюджетне навантаження завдяки економії коштів по пенсіям та соціальним пільгам.
- Зростає продуктивність праці робітників і ефективність виробництва в цілому за рахунок конкуренції на ринку праці.
- Покращується демографічна ситуація в "старіючих" країнах, а в деяких – і генофонд нації.

4. Негативні наслідки для країн

Експортерів

- Зменшуються можливості власного розвитку внаслідок відтоку кваліфікованих кадрів і фахівців ("втрата розумів") в більш привабливі країни.
- Знижується загальна конкурентоспроможність на власному ринку праці в результаті відтоку кваліфікованих, молодих кадрів.
- Виникає можливість приховування мігрантами доходів і ухилення від податків щодо країн, які не мають між собою двосторонніх угод про уникнення подвійного оподаткування.
- Зменшуються надходження до бюджету як слідство скорочення кількості потенційних платників податків.

Імпорттерів

- Посилюється напруга на ринку праці щодо робітників-резидентів за рахунок найму більш дешевої іноземної робочої сили.
- Зростають витрати на соціальний захист іммігрантів.
- Здійснюється відтік за кордон валютних коштів у вигляді переказів іммігрантів.
- Збільшується загроза загострення міжнаціональних, міжетнічних, міжконфесійних та інших соціальних проблем.
- Погіршується криміногенна ситуація в країні.

5. Регулювання міжнародних міграційних процесів

Корпоративний	Кожна державна або приватна компанія в межах існуючого зовнішнього правового поля має свою власну стратегію і тактику залучення і використання іноземної
Національний	робочої сили. Сукупність державних нормативно-правових актів і адміністративних рішень щодо еміграційної або імміграційної політики
Міждержавний або	Регулювання відбувається на підставі укладених двосторонніх або
наддержавний або	багатосторонніх договорів (угод) законотвора процедура з боку наднаціональних політико-економічних
наднаціональний міжнародний	інтеграційних угруповань Розробка і прийняття міжнародних конвенцій у сфері трудових відносин

Методи регулювання ММРС

1. Адміністративно-правові методи

- А) законодавство про юридичний, правовий та професійний статус іммігрантів
- Б) національні служби імміграції, які проводять
 - контроль за в'їздом іммігрантів до країни
 - видають дозвіл на в'їзд на роботу
 - видають дозвіл на перебування іммігрантів у країні
- В) міжурядові угоди з регулювання міжнародної міграції робочої сили

2. Економічні методи

- А) Вербування іноземних робітників, що включає такі стимули для імміграції:
 - надання роботи,
 - порівняно високий рівень заробітної плати,
 - житлові умови,
 - отримання кваліфікації й освіти,
 - надання медичного обслуговування
- Б) Залучення приватних посередників до вербування іммігрантів
- В) Видача ліцензій, які дозволяють вербувати працівників за кордоном.

Міжнародні організації в сфері регулювання міжнародних міграційних процесів

Міжнародна організація праці (МОП)	Спеціалізована структура ООН, яка нараховує 170 держав-членів. Цією організацією було ініційовано розробку і ухвалення більш 350 документів (конвенцій і рекомендацій) щодо міжнародної регламентації переміщення, працевлаштування, соціального захисту працюючих
Комісія ООН по народонаселенню	Має в своєму розпорядженні кошти спеціального фонду, який частково використовується для субсидування національних програм щодо міграції
Організація ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)	Розробляє, зокрема, документи щодо освіти мігрантів та членів їх сімей
Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ)	Спеціалізована структура ООН. Розробляє спеціальні норми щодо здоров'я мігрантів
Міжнародна організація з міграції (МОМ)	Розробляє довготермінові програми у сфері регулювання міграції, сприяє вирішенню національних міграційних проблем, займається питаннями переселення, працевлаштування та соціального захисту біженців. З 1949 по 1989 роки мала назву Міжнародна організація у справах біженців
Управління верховного комісара у справах біженців (УВБК) при ООН	Вирішує питання захисту прав біженців, їх репатріації тощо
Система постійного нагляду за міграцією (CONEMI)	Координує діяльність національних імміграційних управлінь 29 провідних країн світу (членів ОЕСР)
Міжнародний комітет з питань міграції (CIME)	Сприяє захисту прав мігрантів в країн Західної Європи

6. Україна в міграційних процесах

■ **ПРИЧИНИ територіальної міграції:**

- 1) структурна перебудова економіки і пов'язані з нею зростання безробіття, процеси роздержавлення власності й приватизації, які супроводжуються збільшенням мобільності капіталу, його інтенсивним міжгалузевим і географічним переливанням;
- 2) нерівномірність в розміщенні продуктивних сил, суттєві відмінності в соціально-економічних умовах життя в селі і в місті, в різних регіонах країни;
- 3) різке погіршення екологічної ситуації в окремих регіонах;
- 4) інтенсифікація міграційних процесів на національному ґрунті;
- 5) розширення зовнішньоекономічних зв'язків України, а також лібералізація режиму виїзду громадян за кордон.

Міграція населення в Україні протягом 2008-2010 рр.

	У межах України				Зовнішня міграція			
	прибулих		вибулих		прибулих		вибулих	
	2010	2008	2010	2008	2010	2008	2010	2008
Україна	652639	673467	652639	673467	30810	37281	14677	22402

До України – 5,3 млн. мігрантів, виплати сягнули 5,8 млрд.дол.США у 2008 р., 4,7 млрд.дол.США у 2009 р. -

<http://www.iom.int/jahia/Jahia/world-migration-report-2010> (Доповідь про світову міграцію)

З України – 4,5 млн. мігрантів (1,7 млн. – у ЄС) – за даними "Caritas International". Припливи переказів у 2008-2009 рр. – 4,5 млрд.дол.США

Міграція населення України за напрямками та вибраними регіонами

	Число прибулих		Число вибулих		Приріст (скорочення)	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007
3 країнами СНД						
Україна	29551	34961	14770	20344	14781	14617
Автономна Республіка Крим	3978	4594	1506	2132	2472	2462
Дніпропетровська	1578	1661	923	1244	655	417
Донецька	3509	4213	2560	3284	949	929
Одеська	4021	7142	590	778	3431	6364
Харківська	1830	1855	1028	1152	802	703
м.Київ	1857	1967	389	473	1468	1494
3 іншими країнами світу						
Україна	7730	11546	7632	9325	98	2221
Харківська	2188	1708	1257	1100	931	608
м.Київ	1761	1809	1174	1133	587	676
Всього по Україні						
Разом	37281	46507	22402	29669	14879	16838
До країн СНД, %	79,27%	75,17%	65,93%	68,57%		
До інших країн, %	20,73%	24,83%	34,07%	31,43%		

Дані вибіркового обстеження українських мігрантів, 2004-2008 рр.

	Всього	Місто	Село	Жінки	Чоловіки
Кількість трудових мігрантів, тис.осіб	1476,1	803,2	672,9	484,8	991,3
у тому числі за країнами призначення, у % до підсумку					
Російська Федерація	48,1	49,0	47,0	30,0	57,0
Італія	13,4	13,3	13,7	25,1	7,7
Чеська Республіка	11,9	8,4	16,0	10,5	12,5
Польща	8,0	6,6	9,6	10,6	6,7
Угорщина	3,2	2,8	3,6	2,7	3,4
Іспанія	2,7	3,5	1,8	3,8	2,2
Португалія	2,6	2,6	2,6	3,3	2,3
Інші країни	10,1	13,8	5,7	14,0	8,2

Переважають сезонні міграції

	Всього, тис.осіб	у тому числі за тривалістю перебування (місяців), у %				
		до 1	від 1 до 3	від 3 до 6	від 6 до 12	понад 12
Кількість трудових мігрантів	1476,1	10,4	37,2	17,6	18,6	16,2
з них за країнами призначення						
Російська Федерація	710,3	10,8	46,5	17,6	17,0	8,1
Італія	198,3	1,6	10,0	7,9	41,3	39,2
Чеська Республіка	175,1	15,6	29,6	32,6	12,9	9,3
Польща	118,1	17,6	55,5	17,4	6,0	3,5
Угорщина	47,0	16,4	62,5	10,6	0,0	10,5
Іспанія	40,0	0,0	11,7	2,7	29,0	56,6
Португалія	39,0	3,1	5,8	3,3	39,0	48,8
Інші країни	148,3	10,9	29,9	19,8	10,4	29,0

За віковими групами та країнами призначення

	Всього, тис. осіб	у тому числі за віковими групами (років), у %				Середній вік, років
		15-24	25-34	35-49	50 і старше	
Кількість трудових мігрантів	1264,3	14,9	28,8	44,4	11,9	36
з них за країнами призначення						
Російська Федерація	597,9	16,6	30,8	42,4	10,2	35
Італія	186,7	7,1	23,1	49,0	20,8	40
Чеська Республіка	150,5	12,2	39,4	39,7	8,7	36
Польща	82,0	12,4	24,8	45,8	17,0	38
Угорщина	47,0	13,6	24,7	53,2	8,5	38
Іспанія	40,0	4,8	17,9	70,0	7,3	37
Португалія	36,2	15,2	22,3	61,1	1,4	38
Інші країни	124,0	26,7	23,8	35,2	14,3	35

Деякі інші характеристики

- Переважають чоловіки та жінки у віці 40-59 рр., одружені та заміжні
- Переважання людей з повною загальною середньою освітою (63,5% серед чоловіків, 53,4% серед жінок)
- Натомість серед осіб з вищою освітою 10,1% чоловіків, 20,1% жінок, біля 11% у середньому)
- З дозволом на проживання та роботу (30% та 34%) або тільки реєстрацію (43% та 32%)
- Найповнішою мірою правовий статус трудових мігрантів було оформлено у Чеській Республіці, Португалії та Іспанії – більше половини трудових мігрантів з України, які працювали в цих країнах, одержали дозвіл на проживання та на роботу. В Італії відповідна частка становила 31,9%, в Угорщині, Польщі, Російській Федерації – близько 22%
- Переважають західні регіони України
- Переважають наймані працівники у сфері домогосподарств та на підприємствах

	Всього	Північ	Центр	Південь	Схід	Захід
Кількість трудових мігрантів, тис.осіб	1264,3	79,2	104,7	103,6	212,2	764,6

Розподіл мігрантів за видами економічної діяльності

	Всього	Місто	Село	Жінки	Чоловіки
Кількість трудових мігрантів, тис. осіб	1264,3	681,5	582,8	424,0	840,3
у тому числі за видами діяльності, у % до підсумку					
Сільське господарство	8,5	7,9	9,1	8,5	8,4
Промисловість	5,4	5,4	5,6	5,1	5,7
Будівництво	51,6	44,6	59,8	19,8	67,6
Оптова й роздрібна торгівля	8,1	12,3	3,2	14,6	4,8
Діяльність готелів та ресторанів	2,9	4,0	1,5	6,8	0,9
Діяльність домашніх господарств	16,3	16,0	16,8	36,1	6,4
Інші види економічної діяльності	7,2	9,8	4,0	9,1	6,2

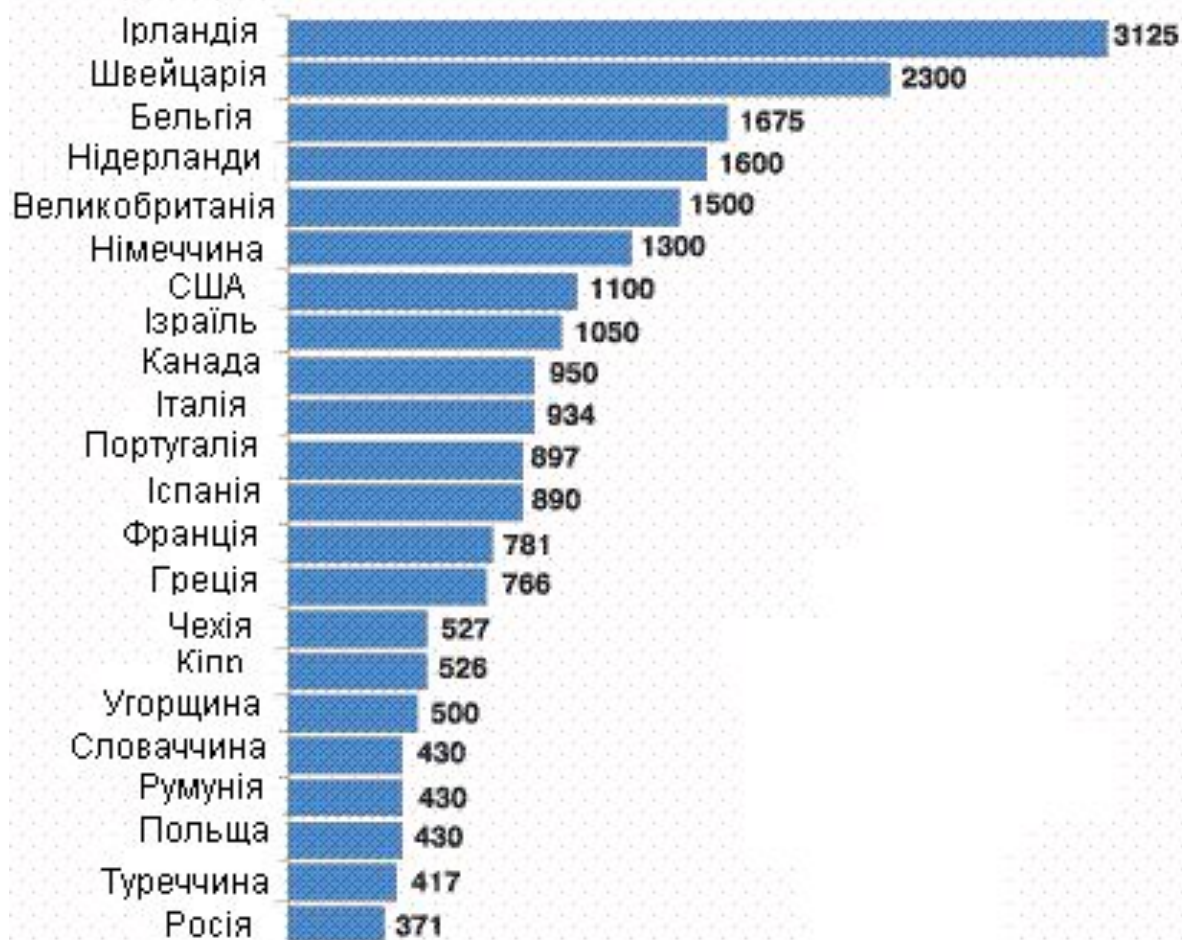
Розподіл за сферами та кваліфікацією

	Все зайняте населення України (2007 р.)	Трудові мігранти
Всього	100,0	100,0
керівники, професіонали, фахівці, технічні службовці	35,2	6,0
робітники сфери торгівлі та побутових послуг	13,6	16,5
кваліфіковані робітники в інших видах діяльності	26,5	44,3
найпростіші професії	24,7	33,2

Заробітки мігрантів у 2007 р.

	Всього, тис.осіб	у тому числі за середньомісячним розміром зароблених коштів (у доларах США), у %				Заробітки мігрантів у середньому
		До 250	251-500	501-1000	Понад 1000	
Кількість трудових мігрантів, які повідомили про середньомісячний розмір зароблених коштів, всього	1185,8	3,9	20,5	41,9	33,7	817,0
з них за країнами призначення						
Російська Федерація	556,5	3,8	25,4	48,2	22,6	745,0
Італія	172,5	0,9	3,1	18,7	77,3	1120,0
Чеська Республіка	148,6	0,5	14,6	64,0	20,9	797,0
Польща	79,2	2,4	44,1	40,7	12,8	635,0
Угорщина	45,0	23,8	28,2	40,2	7,8	535,0
Іспанія	33,4	0,0	5,4	14,4	80,2	1131,0
Португалія	30,8	0,0	17,9	25,0	57,1	969,0
Інші країни	119,8	8,7	16,5	32,6	42,2	846,0

Дохід українських мігрантів у країнах міграції, дол. США на місяць

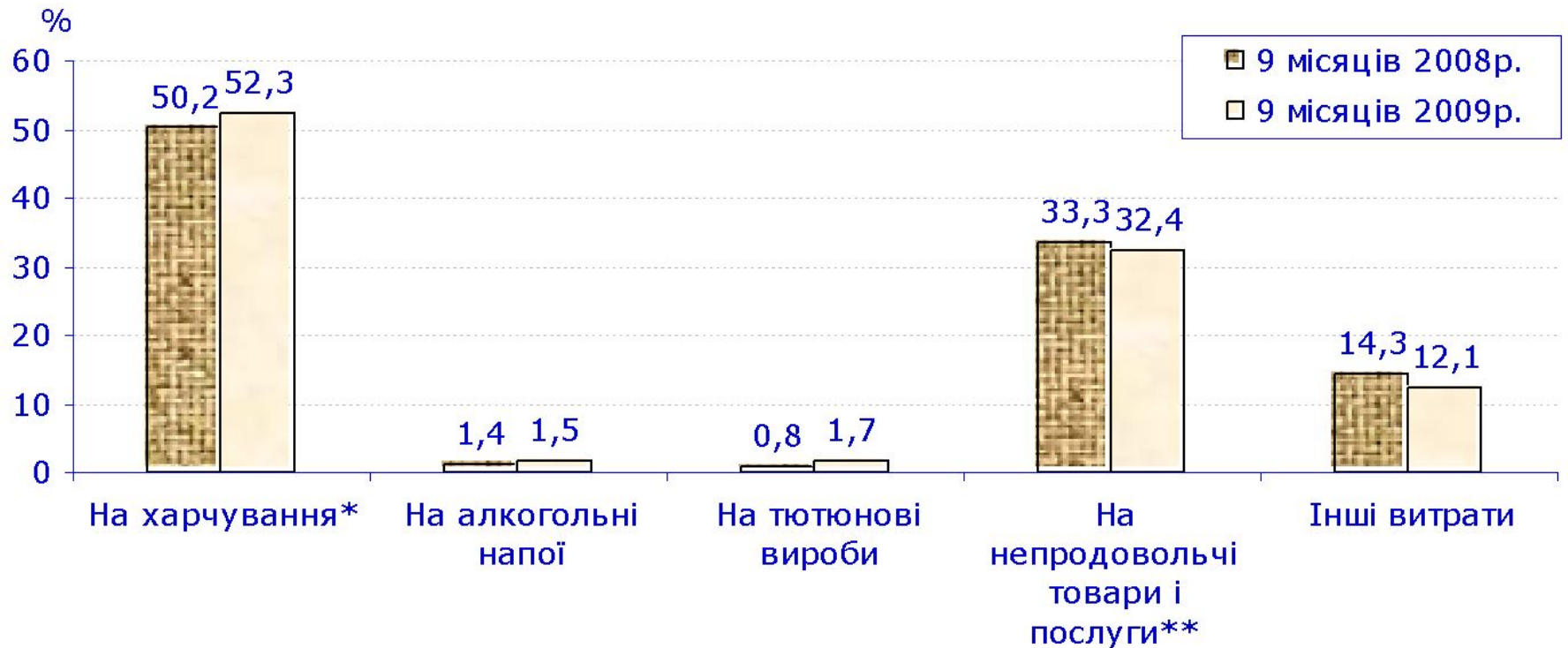

Безробіття в Україні протягом 2008 – 2009 рр.

	Кількість зареєстрованих безробітних			Середній розмір допомоги за місяць, гривень
	<i>тис. осіб</i>		у % до населення працездатного віку	
	Всього	з них отримують допомогу по безробіттю		
Січень	662,8	495,8	2,4	360,14
Лютий	671,1	496,2	2,4	391,31
Березень	639,6	469,6	2,3	391,74
Квітень	611,7	443,9	2,2	401,60
Травень	573,0	418,3	2,0	414,45
Червень	538,1	392,0	1,9	424,46
Липень	518,7	387,2	1,8	443,62
Серпень	509,5	377,9	1,8	461,09
Вересень	513,6	373,8	1,8	477,68
Жовтень	530,1	381,6	1,9	526,97
Листопад	639,9	468,2	2,3	548,58
Грудень	844,9	652,1	3,0	571,07
Січень 2009 р.	900,6	670,9	3,2	604,42

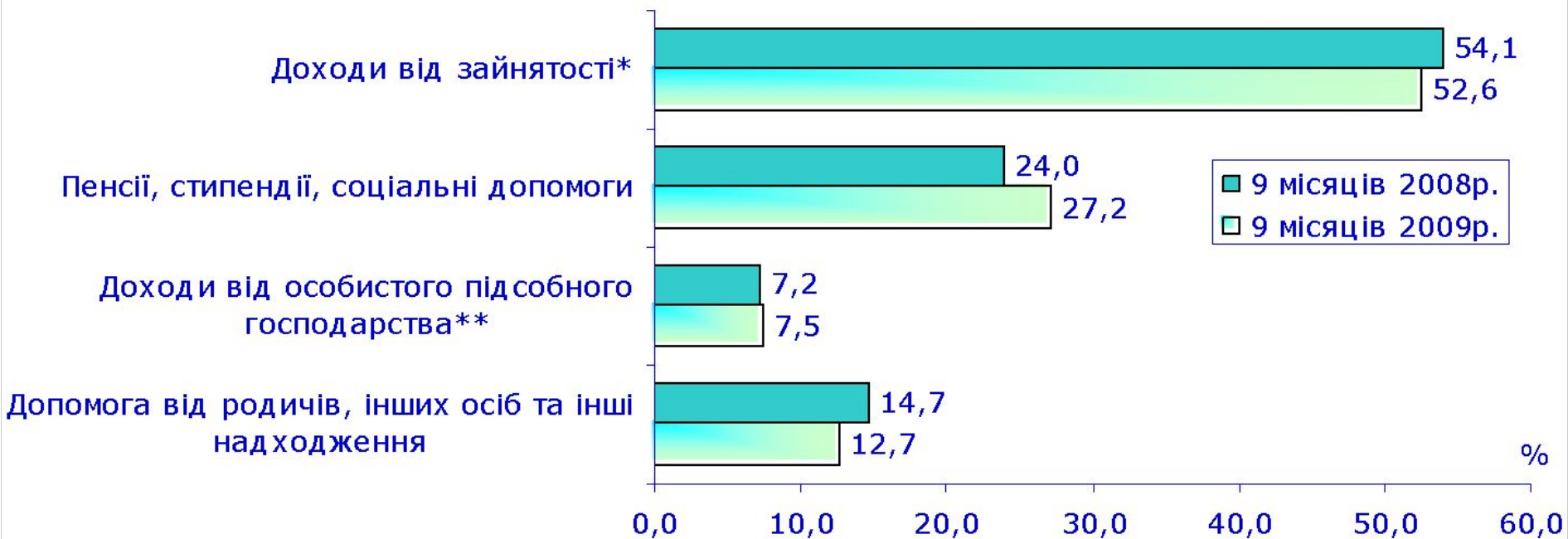
Вплив зміни витрат домогосподарств

Структура сукупних витрат домогосподарств

Вплив зміни доходів домогосподарств

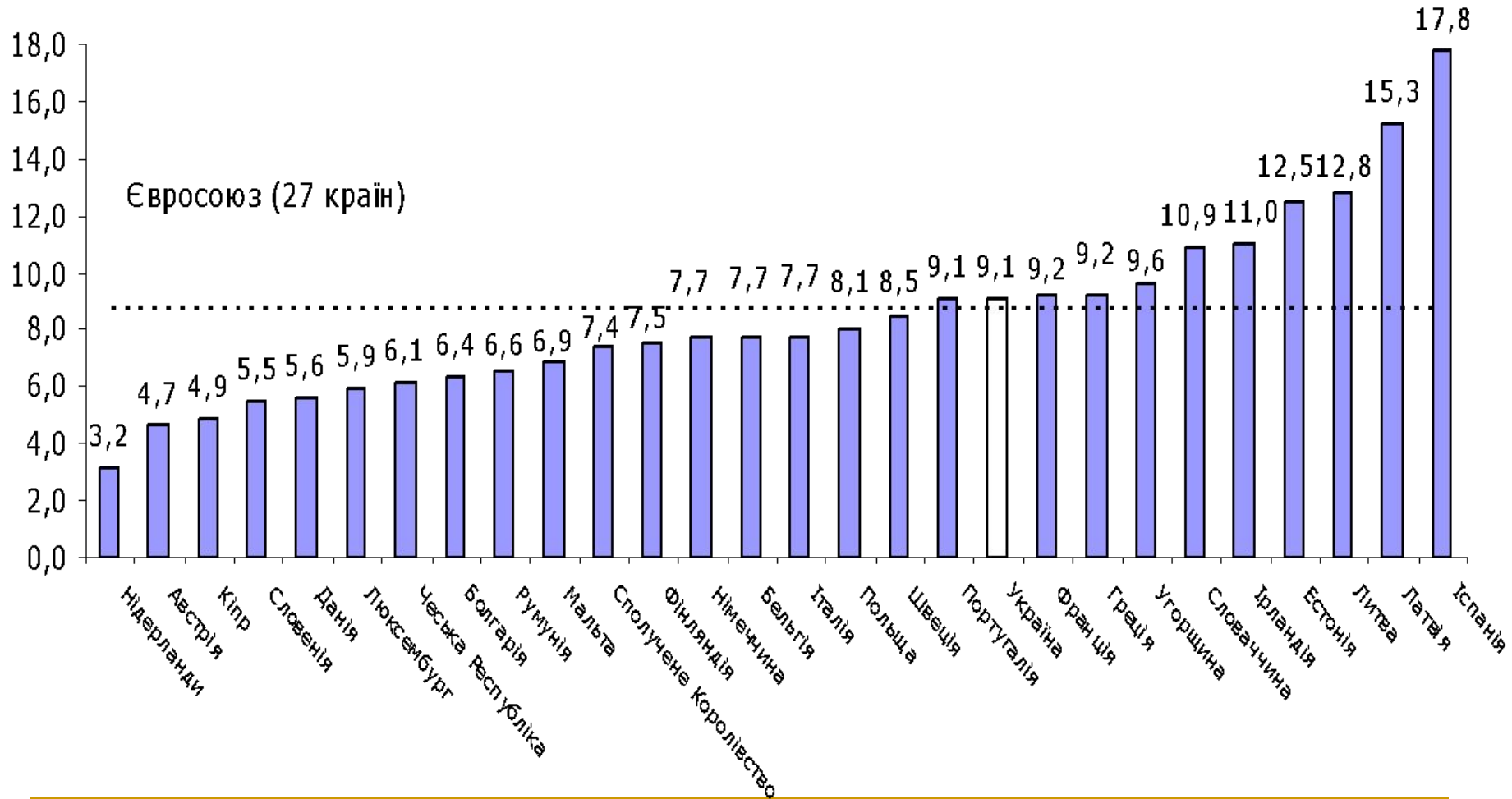
Структура сукупних ресурсів домогосподарств

Попит та пропонування робочої сили в Україні в 1999-2009 рр.

Роки	Кількість офіційно зареєстрованих безробітних, тис. осіб	Потреба підприємств у працівниках, тис. осіб	Навантаження на одне робоче місце, осіб
1999	1174,5	-	24
2000	1155,2	-	17
2001	1008,1	-	11
2002	1034,2	123,9	9
2003	988,9	138,8	7
2004	981,8	166,5	6
2005	881,5	186,6	5
2006	759,5	170,5	5
2007	642,3	169,7	4
2008	844,9	91,1	10
1-е півріччя 2009 р.	2 000 (за методологією МОП, 9,9%)	76,2	10,8 - 8,8

Рівень безробіття за методологією МОП у 1-у півріччі 2009 р., % до економічно активного населення, для України – у віці від 15 до 70 рр.

Безробітні, визначені за методологією МОП

Особи віком 15–70 років (зареєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно відповідають трьом основним умовам:

- а) не мали роботи (прибуткового заняття);
- б) активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх 4-х тижнів, що передували опитуванню, тобто робили конкретні кроки протягом названого періоду з метою знайти оплачувану роботу за наймом чи на власному підприємстві;
- в) були готові приступити до роботи впродовж 2-х найближчих тижнів, тобто почати працювати за плату за наймом або на власному підприємстві.

До категорії безробітних відносяться також особи, які не шукають роботу через те, що вже її знайшли і мають домовленість про початок роботи через певний проміжок часу, а також ті, які проходять навчання за направленням державної служби зайнятості.

Середній рівень заробітної плати в Україні та країнах ЄС, євро

Країна	Середня заробітна плата			Різниця в оплаті праці у референтній країні та Україні			Зміни в різниці в оплаті праці у референтній країні та Україні за 2004-2006 рр.
	2004	2005	2006	2004	2005	2006	
Білорусь	124,50	167,00	...	35,50	41,00
Болгарія	150,00	166,00	181,00	61,00	40,00	17,00	-44,00
Естонія	466,00	516,00	594,00	377,00	390,00	430,00	+53,00
Латвія	314,00	350,00	430,00	225,00	224,00	266,00	+41,00
Литва	333,00	373,00	434,00	244,00	247,00	270,00	+26,00
Польща	501,00	591,00	637,00	412,00	465,00	473,00	+61,00
Росія	188,00	243,00	315,00	99,00	117,00	151,00	+52,00
Румунія	202,00	264,00	326,00	113,00	138,00	162,00	+49,00
Словенія	1120,00	1157,00	1213,00	1031,00	1031,00	1049,00	+18,00
Угорщина	578,00	638,00	648,00	489,00	512,00	484,00	-5,00
Україна	89,00	126,00	164,00	-	-	-	-
Чехія	565,00	639,00	713,00	476,00	513,00	549,00	+73,00

Заходи з міграційної політики України

- 1) Україна підписала Європейську конвенцію про захист прав працівників мігрантів (1977 р.)
- 2) Підписано Програму забезпечення прав та інтересів громадян, які виїжджають за кордон для працевлаштування, та усиновлених іноземцями дітей.
- 3) Розроблено Стратегію демографічного розвитку України на період до 2015 р. (2006 р.), де регулювання міграції розглядалося як засіб уповільнення темпів депопуляції (скорочення нелегальної міграції громадян за кордон, посилення контролю за фірмами-посередниками, збільшення можливостей легального працевлаштування за межами держави, розроблення та виконання програми соціальної та професійної адаптації заробітчан, здешевлення послуг із переказу мігрантами коштів в Україну).
- 4) Нова редакція закону «Про зайнятість населення» (запропоновано спеціальну статтю, присвячену сприянню зайнятості громадян за кордоном та їхньому соціальному захисту).
- 5) ~~проект Концепції державної міграційної політики України.~~

Бонус: ефекти міжнародної трудової міграції

- Нехай в країні А ринок праці характеризується наступними умовами. Крива попиту описується рівнянням: $L = 400 - 20W$, а крива пропозиції: $L = 240 + 12W$ (де L – рівень зайнятості в млн. чол., а W – рівень заробітної плати в грошових одиницях за годину). В країні Б криві попиту і пропозиції відповідно описуються рівняннями: $L = 240 - 6W$ і $L = 80 + 10W$.
 - 1) *Визначте стан ринку праці в ситуації закритої економіки.*
 - 2) *Оцініть наслідки трудової еміграції на рівні 20 млн. чол.*
 - 3) *Як зміняться криві пропозиції робочої сили в обох країнах?*
 - 4) *Визначте переваги і недоліки підприємців, найманих працівників і країни в цілому.*

Ефекти країни А

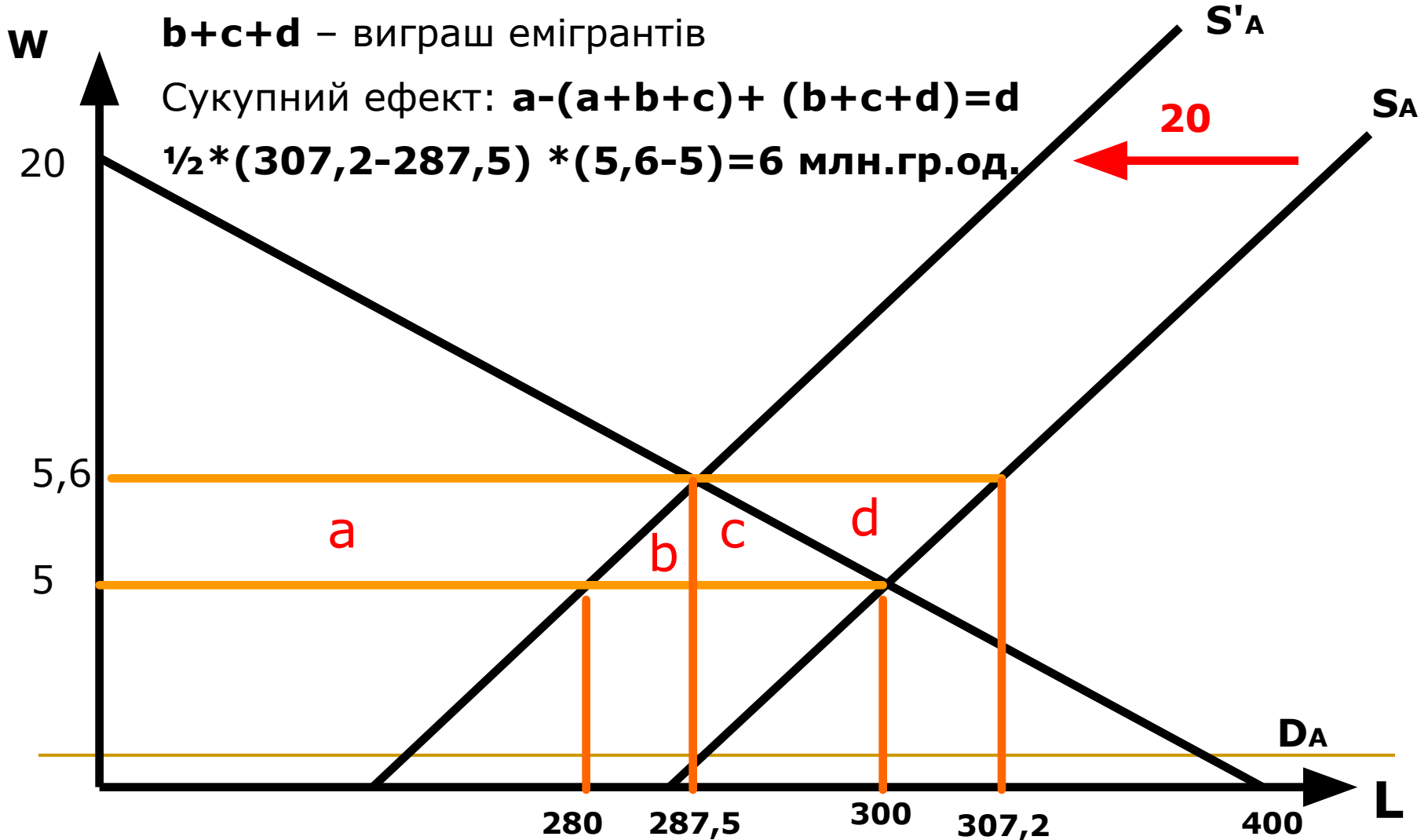
a – вигреш робітників, що залишилися в країні

a+b+c – втрати підприємців (зростання з/п)

b+c+d – вигреш емігрантів

Сукупний ефект: $a - (a+b+c) + (b+c+d) = d$

$\frac{1}{2} * (307,2 - 287,5) * (5,6 - 5) = 6$ млн.гр.од.

Ефекти країни В

e – втрати робітників у В

e+f+g – вигравш підприємців (зниження з/п)

Сукупний ефект: $-e+(e+f+g)=f+g$

$\frac{1}{2} * (187,5 - 167,5) * (10 - 8,75) = 12,5$ млн.гр.од.

